

Abonamentul

Pentru monarhie:

Pre an 6 fl., 1/2 an 3 fl., 1/4 an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:

Pre 1 an 18 frcs., 1/2 an 9 frcs., 1/4 an 4 frcs. -50 cm.

Focea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Focea bisericescă-politică.

Insertiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a doua oră 6 cr., a treia oră 5 cr., şi de fie care publicaţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce focea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea Unirii» în Blăşiu.

Anul II.

Blăşiu 3 Decembre 1892.

Numărul 49.

La Roma!

Preste trei luni — în 19 Februarie 1893 — se împlinesc cincideci de ani, de când preotul Ioachim Pecci a fost înălţat la trepta sântă a episcopiei. Treideci şi cinci de ani după aceea episcopul Pecci a fost ales Capul bisericii catolice.

Părintele creştinătăţii este deci acela, care din îndurarea cea nemărginită a lui Dumnezeu în anul ce vine va serba a cincideci aniversare a consacării Sale episcopesci.

Ce poate fi mai firesc, decât ca toţi creştinii, fi ai bisericii ecumenice, să se împărtăşescă în bucuria Părintelui lor. Şi ce modalitate de a-şi manifesta devotamentul şi alipirea neclătită poate fi mai corăspundătoare, decât aranjarea de pelegrinaje din toate naţiunile şi ţerile.

Papa este lipsit de independenţa aceea, de care netrecută trebuinţă are pentru exercitarea înaltului Său oficiu. Inimicil numelui creştin l'au separat de fiii lui creşându, că astfel „bătându păstorul vor risipi turma”.

Ce poate să ruşineze mai mult pre aceşti nemernici, orbiţi de patima domniei lumesci, decât adunarea reprezentanţilor tuturor poporilor în jurul Bătrânului din Vatican?

Francia, Germania, Anglia, Irlanda, Spania, Austria, Portugalia, Italia, Ungaria, Americile şi Australia sunt în mişcare. Parte au pornit, parte vor

să pornescă la Roma. Din nou se adevăreşte la vechiului lumii întregi sublima profecţie a lui Isaie despre biserica ecumenică: „Că va fi în zilele cele de apoi muntele Domnului arătat şi casa lui Dumnezeu pre virfurile munţilor, şi se va înălţa mui pre sus de deluri, şi vor veni la dinsulă toate poporele, şi vor merge popore multe şi vor dice: Veniţi să ne suimă în muntele Domnului şi în casa Dumnezeului lui Iacob, şi ne va spune nouă calea sa, şi vom merge pre dinsa, că din Sionă va teşi legea şi cuvintul Domnului din Ierusalimă.”

Din mişcarea acesta universală a poporilor este convenabil, este iertat, să lipsescă Români?

Este iertat mai ales, ca noi Români uniţi să privim cu nepăsare la poporele celealalte, ca şi când pre noi serbările din Roma nu ne-ar atinge de fel? Nu este ore Roma aceea, care ne-a născută şi renăscută? Nu ne-a născută ore Roma după sânge şi renăscută după credinţă? Nu este ore în Roma totă gloria noastră trecută, prezentă şi viitoare?

Noi Români uniţi suntem deci în prima linie dator a grăbi la Roma, la picioarele Părintelui nostru. În Roma avem să dovedim, că noi suntem decisi a păstra Unirea cu centrul adevărului, cu Scaunul Sântului Petru; că suntem decisi a păstra legătura de credinţă cu poporele Apusului, că pentru credinţa noastră şi pentru alipirea noastră la cathedra adevărului gata suntem în

totu momentul a suferi morţe de martiri. Vom merge la Părintele nostru şi-l vom mângăia în durerile ce-l cauză nemuri străine; vom merge la mormintul Apostolilor Petru şi Pavel şi vom renoi credinţa jurată de părinţii nostri la anul 1700; vom merge în sfârşitul mormintului marelui episcop-martir Inocenţiu Micul, şi prin întrepunerea lui ne vom ruga pentru biserica noastră română unită, pentru independenţa şi libertatea căreia a trebuit să moră dinsul în esiliu.

Dar la Roma trebuie să vină şi fraţii nostri de un sânge, despărţiţi de noi prin unele puncte dogmatice.

Au nu suntem noi „genere et sanguine Romani”, după cum a scris Pontiful Roman Inocenţiu Ioanichie, marele împărat român? Au nu este légănul naţionalităţii noastre Roma? Au nu Roma este aceea, care după multe vécuri de apăsare şi de restrişte a aruncat asupra noastră primele rađe ale civilizaţiunii, de care astăzi ne bucurăm? Au nu este pentru toţi Români columna lui Traian monumentul cel mai strălucit al originii noastre romane? Au nu este Roma şi pentru fraţii nostri neuniţi centrul creştinătăţii? Au mormintele Apostolilor nu sunt şi pentru dingsii locuri demne de visitat şi de venerat? Au nu este Papa dela Roma şi după mărturisirea dingsilor următor al Sântului Petru, coriful Apostolilor?

Etă considerantele, cari ne-au în-

Feuilleton.

Amintiri de călătorie.

Roma, 28 Iunie 1890.

Frate Isidore!

Vino acum cu noi, să ne pogorim de pre Capitul pre Via sacra şi să trecem prin mijlocul Forului. Înaintăm cu ne-spūsă pietate printre rămăşişele aceste triste, cari ne grăescă jalnic despre mărirea romană cea cădută. Ne oprim în calea noastră la arcul triumfal al lui Tit. El aci în capitala creştinătăţii, în mijlocul ruinelor, între cari odinioară, pre când încă nu erau ruine, se decidea sorţea lumii întregi, s'a conservat foarte bine, pentru ca el aci la apusă ca şi locul pustiu al templului din Ierusalim să dovedescă tuturor vécurilor, că cerul şi pământul vor trece, br cuvintele lui Christos nu vor trece. Un cuvint al lui Christos este arcul acesta, un cuvint gravat în marmoră, care va vesti tuturor vécurilor pre Christos. Şi o, ce minune! Christos demăndă nu credincioşilor săi, ci păgănilor, să graveze în marmoră cuvintul acesta, şi ei ascultă de

mandatul lui şi-l împlinesc. S. P. Q. R., — aşa stă pre fruntea arcului, — l'a ridicat întru onorea învingătorului Iudeilor după dtrimarea Ierusalimului şi a templului, l'a ridicat, ca el să vestescă lumii, că Christos este Dumnezeu. Când privesc la el, îmi aduc aminte nu întru atăta de Tit şi de triumful lui, ca mai virtos de catastrofa aceea, ce a predis-o cu vint atătu de doioşe Măntuitorul lumii: Pătră pre pătră nu va rămâne. În bas-reliefurile acestui arc poţi vedă celebrul candelabru cel cu şapte braţe, trimbitele de argint, cari vestiau anul jubileului, vasele cele sante ale templului şi masa pânilor punerii înainte.

Aci în Roma dai de mulţi următori de ai acelu popor, care poartă pre umerii gârbovi blăstemul lui Dumnezeu şi pre frunte semnul lui Cain. Aud, că Iudeii acestia din Roma încunjură cu grăz arcul lui Tit, înocmai precum încunjură ei şi adevărul dumnezeesc, care şi-a ridicat şi-şi prin mână păgăne arcul acesta de triumf. Se dice, că Iudeu n'a trecut încă printr'insul.

Mergem mai departe pre Via sacra, până ajungem înaintea unui colos între zidiri. Este Coloseul Flaviilor. Trebuie să

intrăm într'insul printr'o poartă ruinată. Căci ruină e totă zidirea acesta uriaşă, dar între toate monumintele romane, cari şi în ruinele sale sunt măreţe, cel mai măreţ este Coloseul, acestu simbol al mării Romei de odinioară. Zidirea acesta este romană după originea sa, orientală după măsurile sale gigantice, elină pentru arhitectura sa, judea pentru lucrătorii, cari au ridicat-o, creştin pentru sângele, carele a sfinţit-o, cosmopolită pentru publicul cel ce se aduna într'insul din toate ţerile, şi pentru animalele, cari le adună într'insul din toate zonele. Trei vécuri a fost zidirea acesta teatrul plăcerilor celor mai crude şi templul virtuţilor celor mai eroice. Aşi asemăna-o cu Ecclesiastul, carele a vechut toate şi a gustat toate, şi mai pre urmă s'a îmbrăcat în sac şi cenuşă şi a dis: Desertăciunea desertăciunilor, şi toate sunt desertăciune! Bătrânul Titan între clădiri, care odinioară îşi înălţa capul cu fală voind să cucerească cerul, acum de mult s'a făcut sihastru şi s'a pus, să plângă firea trecătoare a mării lumesci. Dar el a rămasu frumos şi în sihastria sa, înocmai ca şi anachoretul gârbovit de ani este frumos pentru capul său alb ca zăpada şi pentru creţele, cari

demnată pre noi, în vederea mișcărilor generale de peleginajă; ce se facă din incidentul iubileului episcopesc de 50 de ani al Sântiei Sale, să strigăm în special Românilor uniți și în generală tuturor Românilor: *La Roma!*

Din motivele acestea redacțiunea „Unirii” s'a decisă a lua asupra sa aranjarea unui peleginajă românescă la Roma în primăvara anului 1893.

Peleginajul avându în prima linie caracteru religiosu, va cuprinde în sinul său mai virtosă pre fiii bisericeii noastre unite. Însă pentru motivele mai susu desfășurate potu participa — este chiar de dorit să participe — și frații nostri despărțiți de unitatea Romană.

Timputu, în care va avé a se aranja peleginajul, în momintul acesta încă nu se pôte precisa. Mai întocmitu s'ar paré însă timputu dela Dumineca Floriilor până la Dumineca Apostolului Toma. În chipul acesta peleginajul nostru ar fi închiarea și cununa celorlalte peleginaje, și chiar de aceea îndoită de prețiosu în ochii Sântiei Sale.

Succesul peleginajului atîrnă dela numărul participanților și totu dela numărul acesta atîrnă și mărimea spelorului.

Așa dară pentru ca să putem face pașii din urmă și pentru ca să putem statori programa definitivă, trebuie să scim numele și caracterul persónelor, ce ar dori să participe la peleginaj.

Spre orientarea doritorilor de a participa putem spune aproximativ, că spesele pentru o persónă nu voru întrece suma de 200—250 fl., înțelegându-se în prețulu acesta și visitarea Neapolului (Pompeji—Vesuv).

Rugăm deci pre toți acei Români, cari au de gându să participe în acestu peleginaj, să se insinue la redacțiunea foii noastre celu multu până în 1 Ianuarie n. 1893, ca de timpuriu să se pótă lua tóte dispozițiile. Fôea noastră va

ține pre cetitorii săi în curentu cu tótă întreprinderea și este gata a da tóte deslușirile pofite.

La fapte dar. Să dăm dovedii la lume, că sânge de Romanu curge în vinele noastre, că spiritul Romei l'a nobilitat în noi spiritul lui Christu.

Cine pôte să participe, să nu lase ocasiunea acésta. Trebuie ca lumea să ne cunoscă de ceea ce suntem: fii de martiri.

La Roma! Éta care trebuie să ne fie devisa. La Roma! ca să ne întărim în credință! La Roma! ca la vederea gloriei străbune să ne încurajăm pentru luptele, ce ne așteptă în viitoru! La Roma! să arătăm lumii, că demni suntem de numele de Români, că pricepem misiunea, la care ne-a destinat Dumneđu, cându pre aceste plaiuri ne-a aședat!

„Gazeta” în retragere.

Este cunoscută cetitorilor nostri discussiunea, ce a provocat-o „Gazeta Transilvaniei” în numerii 232—236 din a. c. asupra unor cestiuni bisericesci. Noi am răspuns în numerii 46 și 47 ai „Unirii” la atacul îndreptat de acea fôe în contra „Unirii”, a doctorilor în teologie și a neuitatului Mitropolitu Vancea, limpedu totu odată cestiunile sulate de „Gazeta” în legătură cu acele atacuri. Răspunsul nostru l'am susținut cu documente publice și publicate atât în limba română cât și în cea latină, și fiindu că în răspunsul nostru am dovedit până la evidentă netemeinicia aserțiunilor „Gazetei”, acésta fôe sau ar fi trebuit să-și recunoscă grosolanele greșele, în cari căduse pre terenul istoriei și al dreptului bisericeii noastre, și să tacă, sau ar fi trebuit să combată argumentele noastre cu contra-argumente basate pre postulatele logiceii sănătoșe și pre documente publice, și astfel să-și susțină aserțiunile sale.

„Gazeta” însă a aflatu de bine a nu face nici una, nici alta, căci precum dovedesc numerii 251, 252, 254, 255 din a. c. scriși sub titlul „răspunsă foii din Blașiu”, nici nu tace, precum face ori ce omu, căruia se demustră adevărul, nici nu susține cu argu-

mente aserțiunile sale din numerii 232—236, combatându adevărul dovedit aduse de noi, ci de pre terenul deluptă limitat se retrage de dînsa cu totul pre altu teren, și în fuga sa împroșcă din nou cu invective în aceia, în cari împroșcase la începutu fără de nici unu motivu.

Cestiunile, cari se agitaseră între „Gazeta Transilvaniei” în numerii 232—236 și între „Unirea” în numerii 46 și 47, au fost multe. Pentru claritatea lucrului le vom însira în formă de tесе scurte, ca să se cunoscă adevărul obiectu al polemicii. „Gazeta” adevă în numerii citați afirmase cu tótă hotărîrea următoarele: 1. „Unirea” cându a scrisu despre dreptul de a ne alege Mitropolitu, a voit să eschidă poporul credinciosu dela apărarea acelu dreptu. 2. „Unirea” în cauza apărării dreptului de alegere a voit să separeze clerulu de poporu și să năbușescă glasul poporului. 3. „Unirea” în aceeași cauză a făcutu din dreptul neprescriptibilu de alegere unu dreptu prescriptibilu. 4. Garanța cea mai puternică a dreptului de alegere se află numai în voința ne-strămutată a poporului, ér nu și în împlinirea datorinței, ce o are fiesce care preotă de a nu primi demnitatea de Mitropolitu fără de a fi alesu. 5. Poporul înainte de 1848 a practicat neîmpedecatu dreptul de a participa la sinode și a-și alege pre Archiereii săi. 6. Dreptul canonic electoralu conformu instituțiilor vechi din biserică unită nu este unu dreptu al clerului, ci alu întregulu poporu credinciosu. 7. Dreptul electoralu, ce-lu are poporul credinciosu, se razimă în instituțiile canonice constituționale ale bisericeii unite și de aceea este una cu sinodalitatea. 8. Dreptul canonic electoralu este unu dreptu naționalu. 9. Biserică unită a prosperat numai înainte de 1870, cându nu erau mulți doctori învățați în teologie. 10. Doctorii în teologie în frunte cu Dr. Ioan Vancea dela anii șepteci încôce au introdus în biserică unu curentu rău absolutisticu, unu spiritu rău și perniciosu, unu spiritu de exclusivitate clericală absolutistică, prin care au nimicit sinodalitatea și în locul instituțiilor constituționale au introdus absolutismul. 11. Epoca, în care a guvernat Mitropolitu Vancea, în ceea ce privește progresul bisericeii, trebuie să se asemene cu mersul raculu. 12. Elevii școlilor din Roma și ai institutelor iesuitice numai învățături rele propagă în biserică. 13. Biserică unită până

le-a brăzdatu pre fruntea lui pocăința și meditările lucrurilor ceresci.

Coloseul este urma cea mai marcantă, ce-a lăsat-o unu poporu, carele atăta timpu a fost domnulu pământului și sclavulu unui omu, unu poporu, care și-a ridicat aci unu monumentu grandiosu pre sama mării și sêlbătécimii sale. Elu este pentru apusă ceea ce sunt piramidele pentru răsăritu. Și ce coincidență admirabilă! Zidurile acestea uriașe le-au ridicat aci la apusă acei Iudei, strămoșii cărora au zidit la răsăritu mormintele gigantice ale Faraonilor. Poporul acesta, deși micu la număr, totuși a trebuit să lase în urma sa minuni neperitôre în lumea fizică întocmai ca și în cea morală.

Înălțimea Coloseului Flaviilor este mai bună de cinci decii de metri, periferia lui trece preste cinci sute de metri. Forma îi este eliptică. Din afară, întru câtu s'a conservat, se compune juru împrejură din trei arcade înalte aședate preste olaltă, preste cari se înalță încă unu etaj și mai înaltu decât arcadele acelea.

Până ce stăm aci înaintea Coloseului și ne ulimim de dimensiunile lui, imaginarea noastră începe a împora locul pustiū, în care stăm. La pórta principală a zidirii vedem acūși mi de ômeni, cari se îndesă și se împing și se îmbuldesc și se cotesc și lărmuesc, ca să ajungă până la intrare. Aflăm, că astăci este ziua, în care împăratul Romei érá va să oferescă poporului

său jocurile circului, de cari poporul acesta a fost lipsit atăta vreme. Deja de trei zile capitala lumii nu se ocupă fără numai de cestiunile, dacă din alergarea carălor va feși învingătoare partida verde ori cea vînătă, și dacă gladiatorii lui Pandarū voru învinge pre cei ai lui Tesalū. Evenimentele de stată cele interne și cele externe sunt date uitării. Ori ce altă grije este sugrumată de rivna, cu care se pregătesce fiesce cine la gustarea plăcerilor circului. Dór se svonesce, că după voea împăratului animalele sêlbatice după flămândire de două zile voru căpeta de mâncare câteva sute dintre acei ômeni afurisiți, cari se închină măgariulu și în convenirile sale mânâncă carne de pruncu tinêru.

Roma împăraților are aprôpe două milioane de locutori. Îți poți închipui dar undalarea poporului, carea s'a început încă desu de dimineață lângă edificiul, în care are să fie serbătorea cea mare.

Pre cându am ajuns noi aci, se pusesse în mișcare deja și elita Romei. Ea desvôltă strălucirea cea mai mare, ce o pôte inventa între cei puternici și bogați emularea pismosă. Urmați de clienții săi, încunjuțați de cete de sclavi, se mișcă cu gravitate senatorii, consulii, tribunii cătră Coloseu. Femeile nobile încă nu pregetă a străbate cu alalul său prin îmbulșela cea mare. Chiar și ceta feciorescă a Vestalelor îmbrăcate în tunice și véluri albe încă trece

prin mulțime, ca să între în Coloseu. Mulțimea se retrage dinaintea lor cu reverință în drépta și în stînga și le face cale, érá ele întră și merg de-a dreptul în logea, ce li-se rezervă totdeauna anume. Ea este în fața logei împărațesci.

Asemenea unei căldări uriașe primesce în lăuntrul său clădirea cea vastă pre cei ce sosesc. Totu mai multe mi de ômeni întră și cuprind bancele, cari se însiră juru împrejură în formă eliptică și-și urmésă ca nise trepte până-colo susu la înălțimea orbitôre, ude este întărită de colonne de marmoră acoperemintul de mêtasă cu broderie de aur. Acoperemintul acesta se estinde preste circulu întregu.

Noi întrăm și ne suim pre treptele de pētră îmbrăcate în marmoră, și după ce întrăm într'unul din șirurile de băne, primim și ne ulimim de marea acésta de ômeni, îmbrăcați în toge albe și pre capete cu cunun de flori. Ne plecăm apoi privirea la arenă. Céstă din urmă e presărată cu unu strat verde de malachitu sdrobotit, și vergi de petrișu rogu mēruutu se crucișeză pre covorul acela verde. Marginea arenei o încunjură mi de statue de bronz aședate pre balustrada de marmoră. Înaintea balustradei curge într'unu părțu latu apă limpede. Preste elu ducă punți într'o clădire mare, ce cuprinde închisori pentru animalele sêlbatice și pentru cai ostindți la mórte și încăperi pentru gladiatorii și pentru celalaltă personală alu circului. Pre

la Mitropolitul Vancea nu a recunoscut dreptul de jurisdicțiune al Pontificelui Roman, și numai Mitropolitul Vancea cu sinodul provincial din 1872, în contra actelor de unire, a pus biserica noastră la discrețiunea Papei chiar și în ceea ce privește ritul, disciplina și instituțiile ei orientale. 14. Deciziunile sinodului provincial din 1872 sunt și rămân ilegale și nule pentru toți secolii. 15. Mitropolitul Ioan Vancea a smuls biserica greco-catolică din portul ei cel vechi și sigur, în care o așezaseră părinții dela 1698—1700, și a spus-o la tot felul de pericole. 16. Iesuitii au ascuns și falsificat actul de unire din 7 Octombrie 1698.

Tote aceste propoziții și altele asemenea lor au fost afirmate în chipul cel mai hotărât de „Gazeta Transilvaniei”, fără a se aduce nici o dovadă temeinică pentru susținerea lor. Noi am demascată falsitatea acestor aserțiuni, răzământându-ne totdeauna pre fapte dovedite în mod nefindoios cu documente publice și cu auctori demni de credință, și în numărul 251, unde își începe „răspunsul”, „Gazeta” totuși ne spune, că n-am vădit să stăm de vorbă cu ea și n-am răspuns la întrebarea de căpetenie pusă de ea.

Dar oare acele propoziții înșirate în 16 puncte nu sunt întrebări de căpetenie? Și nu merită să se ocupe de ele o foie bisericească-politică? Oare convenit s'ar fi, ca noi să lăsam nediscutate și nelimpedite acele puncte, și astfel să rămână pre biserica noastră și pre numele Mitropolitului Vancea totuși odiul și disprețul, ce cu mână largă îl încercaseră „Gazetarii” și teologul lor dl. advocat Densușan?

Acele 16 puncte noi le considerăm de atât de importante pentru biserica noastră, încât dacă „Gazeta” nu le dovedește, răsturnând argumentele noastre, o vom considera de o foie decădută, care și-a pierdut sentimentul adevărului. Noi am împedit acele cesiuni și din motivul, că ele își căpătaseră o importanță deosebită prin tendința periculoasă, care transpiră din cuvintele „Gazetei” și ale dl. Densușan. Tendința aceasta era o provocare indirectă a credincioșilor și a clerului nostru de a nu recunoște pre capul vădit al bisericii lui Christos, de a călca în picioare deciziunile legale și valide ale sinodului provincial din 1872 și de a blăstema memoria binecuvântată a binefăcătorului Arhiepiscop Ioan Vancea, sau cu alte cuvinte de a face din biserica noastră unită

o biserică schismatică și infectată de liberalismul cel mai jos, supt de „Gazetarii” din colonele murdare ale preseii jidano-francomasonice, care pentru biserica catolică și instituțiile ei nu are decât cuvinte de dispreț și de hulă, și care cându se vede strimtorată de argumentele puternice ale catolicilor, nu scie răspunde, decât cu cuvinte proste, ca „iesuitism”, „școlă iesuitică”, „apucătură iesuitică”, „dresură iesuitică” și alte frase goale, cari și „Gazeta” — spre a se arăta credincioasă dascălilor săi — le folosește cu mare predilecțiune în „răspunsul” său, scris, — precum ea însăși se laudă, — „cu răclă și obiectivitate”.

Sermană răclă și obiectivitate! Intima convingere despre adevărul susținut de noi, și bărbăția, ce ne-a inspirat-o acea convingere, cându am scris articolul din numărul 46 al „Unirii”, „Gazeta” le numește „intoleranță și îngâmfare”. Lupta noastră cinstită și purtată pre baza actelor și documentelor demne de credință, „Gazeta” o timbrează de dresură a școlii iesuitice. Am vădit să luminăm opinia publică sedusă de neadevărurile susținute cu ușorătate și temeritate ne mai pomenită de un organ, ce vre să albă trecere înaintea Românilor, er încercarea acesta nobilă „Gazeta” o caracterizează de „școlă modernă iesuitică, care vre să impună cu forța (!!) principiile ei infalibile”. Am scris împinși de datorința creștină și de dreptul nedisputabil, ce-lu are fiesce care preotă fără deosebire de etate, de a-și apăra biserica sa atacată în esistență și principiile ei fundamentale: er „Gazeta” cu toleranța să ciudată ne denegă și acestu drept sub pretext, că am fi un „doctoraș tinăr, fără de esperință și închipuită pre știința și înțelepciunea sa”, ca și cându numai încărungiții doctori de drepturi ar fi chemați și datori să se ocupe de cesiuni bisericesci, și numai bătrânețele unse ar da cuiva titlul de a trece de înțelept. Ne-am revoltat, precum s'ar fi revoltat ori ce om simțitoriu, cându am vădit, cu câtă cutezare se insultă memoria unui Arhiepiscop reposat, care și-a câștigat merite neperitoare pentru biserica și pentru cultura națiunii sale, cu câtă frivolitate și flagrantă ignoranță se tractează de „Gazeta” cele mai grave cesiuni bisericesci, cu câtă perfidie se dechără de invalide și nule decretale unui sinod provincial ținut în conformitate cu canoanele bisericii orientale, și cu câtă temeritate și cinism se turbură conștiința și pacea religioasă a credincioșilor nostri, și de aceea recunoșcem,

că sentimentul de indignațiune legitimă ne-a făcut să timbrăm cu termeni aspri procedura „Gazetei”, însă acești termeni au rezultat totdeauna ca o concluziune din adevăruri dovedite în mod palpabil, și nici odată nu au degenerat până acolo, câtu pre domni dela „Gazeta” să-i insultăm „în ton murdar”, cum ne-au insultat ei pre noi, și ne insultă în „răspunsul” lor din nou, să-i declarăm „a priori de omni smintit”, cu idei scrințite și nebune”, cum susține această foie în „răspunsul” său, pentru că să seducă din nou opinia publică. Pre cele 13^{1/2} colone publicate în numărul 46 al „Unirii” niciari nu se potu ceti cuvintele „smintit”, „scrințit” și „nebun”, ci numai aceea, că domni dela „Gazeta” sunt nise mincinoși și ignoranți, ceea ce o susținem și acuma și o vom susține până atunci, până cându nu voru dovedi tote cele 16 puncte susținute de dnuși în numărul 232—236.

Martori ne sunt toți cetitorii nostri, că în colonele „Unirii” am apărât cu totă căldura inimii noastre și totdeauna cu armele adevărului numai limba, ritul, disciplina și așezămintele bisericii noastre, numai instituțiile culturale ale ei, numai drepturile noastre naționale și bisericesci, numai căruțenia credinței adevărate și bunele morayuri în popor; am pledat de repetite ori pentru înființarea autonomiei bisericesci române, separate de autonomia bisericii latine-magiare; am spriginit cu totă căldura planurile, ce le-a realizat fericitul Arhiepiscop Vancea pentru cultura adevărată a poporului român; am inițiat și noi instituții și opere folositoare nemului nostru; am ținut totdeauna sus și nepetat stegul românismului și al civilizațiunii creștine apusene; am respins cu bărbăție tote atacurile, ce fie ai nostri, fie străini, le-au îndreptat în contra santei biserice, și nu am ridicat nici măcar o singură dată glasul nostru pentru susținerea absolutismului în biserică ori în politică, — și cu tote acestea „Gazeta” timbrează luptele și nisunțele noastre și ale foil noastre de „o decădintă a spiritului evanghelic și național în metropola provinciei române unite”, de „tendințe ascunse și periculoase, ce le urmăresc această foie („Unirea”) în sinul biserice”, de „propagare a principiilor străine de devoltarea bisericii răsăritene unite”, de „idei importate în biserica noastră” și de „cinism periculos, pre care trebuie să-lu sbiciuim fără de nici o cruțare”.

Epitetele, cu cari ne regalază „Gazeta” în răspunsul său scris „cu răclă și obiectivitate”,

dinaintea noastră printr'un scoc deschis cioplit în marmoră curge apă aromatică.

Conversarea multimi samănă cu murmurul unui roi de albine. De afară se aude încă și acum lărmuirea miilor de omni, cari încă n'au ajuns să intre. În jurul nostru auzim, cum omni dau rămasă, că acesta ori acela dintre gladiatori va ieși învingătoriu. Printre bănci trec omni, cari spun sbierându, că au de vădit apă de pre ghiată și pome. Eră din închisori se aude urlatul bestiilor chinute de fome.

Colo vedem logea împărătescă. Ea are forma unui pavilion și este totă întraurită. Încă nu e nimeni într'nsa. Numai după ce locurile tote voru fi cuprinse, și după ce senatorii toți își voru fi ocupat scaunele rezervate, numai după aceea vine și împăratul. Poporul cel de afară erumpe acum în iubile, și acuză într' alaiul împăratului. Puternicii curții împărătesci întră sedându în cară trase de elefanți, de cămile și de tot felul de animale mari, numai de cai nu. Acum sosese și împăratul. El stă într'un car de aur, înaintea căruia sunt prinși opt cerbi. Fața împăratului e posomorită. El abia bagă în samă strigătele de salutare ale publicului.

Înaintea logei împărătesci se opresc cortajul. Fiesce care își părăsesse trăsura și merge la locul său, eră împăratul însoțit de favoriții săi se urcă în loge. Îm-

peratul aruncă o privire plină de ură preste multime. El scie prea bine, că acele și guri, cari îl salută acum cu însuflețire, în ziua, în care s'ar schimba împrejurările, i-ar striga în urechi cu aceeași rivnă și osinda de morțe.

Acum dă împăratul cu o măhramă semnului, că jocurile au să se începă.

Producțiunile se încep cu o alergare de cai prinși înaintea unor trăsuri mici cu două roțe. Dar multimea nu află interesu deosebit în alergarea acesta. Trăsurile ies de pre arenă.

Din edificiul cel din fundul arenei ies acum doi bărbați. Sunt un Gal și un German, amândoi nise figuri atletice, înalți, vinjoși și obli ca doi brați. Amândoi sunt desbrăcați. Numai mijlocul le este înfășurat într'o paură. Ei pōrtă în mōni fiesce care câte o spadă scurtă și câte un scut. Pre capu au colfuri, pre fluerul stingh câte un scut de fer, eră pre brațul stingh câte o mōneacă de drot de fer.

Amândoi sunt încă tineri. Ei privesc unul la altul cu compătimire. Nu voea lor liberă, ci sōrtea războiului nefericit în contra legiōnelor romane i-a adus aci, — ei își întind mōnile și pășind ca doi frați înaintea logei împărătesci dicu cu voce tare: *Have, Caesar, morituri te salutant!* Împăratul mișcă din capu, eră ei pășesc în mijlocul arenei.

Lanista, oficiul căruia este a împin-

tena pre gladiatori la luptă, le dă un semn, și lupta se începe. Ca nise fulgere se încrucigă spadele, ca nise șerpi se strimbă contrarii ferindu-se unul de loviturile celuilalt. Patima luptei i-a cuprins, fiesce care scie, că viața și-o pōte lungi numai așa, dacă va lovi de morțe pre celalt.

Cu ochi ațintiți, cu resfu reținut privesc poporul la cei doi luptători. Numai cându unul dintr'nsii face vre o mișcare de totu istetă, prorumpe poporul în aplause. Deja curge sânge, dar nici unul nu se dă. Acum folosese Germanul o nebagare de samă a Galului, și în chipă următoare cestu din urmă zațe nemiscat pre năsipul arenei, și Germanul îi ține țaișul spadei la grumazi.

Hoc habet! strigă poporul cu bucurie, și în chipă următoare — zace Germanul lângă Galul omorît de mōna lui. Învingătoriu lă pērdută prea multu sânge și nu se mai putea ține pre picioare. *Hoc habet!* strigă poporul din nou, și toți întindeau degetul cel gros al mōnei drepte, semnulu displăcerii. Lanista îi sting viața cu o lovitură de spadă, și apoi vin alți argați și cu nise cărlige trag trupurile gladiatorilor de pre arenă.

Acum ies pre arenă așa numiții rețiarri, cari aruncă asupra contrariului un bilțu, și după ce-lu prind, îi implântă spada în peptu.

A cursu deja multu sânge. Dar po-

titivitate", nu ne atingă de loc. Ele dovedesc numai, că domni dela „Gazeta” sau nu au cetit fœa noastră, și în cazul acesta, necunoscând natura foil noastre, se luptă cu morfi de vintă ca eroul lui Cervantes, sau dacă au urmărit cu atenție cele scrise de „Unirea”, își dau pre față maliția, cu care seducă pre cetitorii „Gazetei” în ceea ce privește misiunea „Unirii” și caracterul năsuințelor noastre preotesci și românești. În totu casul noi avem mângăerea, că luptele noastre au întâmpinat aprobarea tuturor bărbaților înțelepți și cu durere de biserică și națiune, ăr clerul cel bun și conșci de mistiunea sa cu bucurie s'a grupat în jurul stégului nostru și în modul cel mai spontan și-a exprimat mulțămirea cu fœa noastră chiar și în concluse sinodale protopești, despre ce ne pot fi martori respectivi preoți.

Atăta cu privire la caracterisarea, ce ne-o face „Gazeta” în răspunsul său. Acum să urmărim mai departe pre „Gazeta” în retragerea sa.

În numărul 46 al „Unirii” noi am explicat de-amăruntul, cum stă lucrul cu constituționalismul și sinodalitatea bisericei unite practicată neîmpedcată înainte de anul 1848 și cu absolutismul, ce dela anii șeptedeci p'ar fi introdus — după părerea „Gazetei” — Mitropolitul Vancea. Cu tôte acestea „Gazeta” și în „răspunsul” său visează de nise „drepturi și aședăminte străvechi ale bisericei unite”, de nise „drepturi, ce le au Românii uniți ab antiquo”, despre „usulă introdusă din vechime” de a participa și mirenii la Sinode, și despre alte drepturi, cari ar fi dispărut din vina Mitropolitului Vancea, care „cu multă abilitate și diplomație, încetul cu încetul, în tăcere și aproape pre nesimțite a scutit, să introducă în biserică română unită principiile absolutistice ale catolicismului modern”.

Combinându aceste expresii vage din „Gazeta” cu cele ce le susținuse în termii mai preciși în numerii 232—236, unde hotărât s'a disu, că poporul credincios a practicat neîmpedcată înainte de 1848 sinodalitatea și dreptul de a-și alege pre Archiereii săi, rezultă, că „Gazeta” și acum este în idea rălăcită, că în biserică românească unită, sau în biserică românească dinainte de unire ar fi existat și s'ar fi practicat nise aședămintे constituționale, nise sinode cumpuse din cler și mirenii, cari aveau dreptul să administreze și ocărnuască biserică, și că Mitropolitul Vancea ar fi introdus în locul lor „absolutismul”.

Ei bine, dacă dovedile aduse de noi în numărul 46 al „Unirii” nu au putut mântui pre domni dela „Gazeta” de ideile acele fixe, vom întrebuința spre scopul acesta un mijloc radical. Facem aședă domnilor dela „Gazeta” două promisiuni foarte acceptabile, și anume:

1. Doctorii în teologie, cari conlucră la redactarea „Unirii”, se obligă și promit în mod solemn și nerevocabil, că începând dela 1 Ianuarie 1893 vor plăti în fiecare an o sută de esemplare din „Gazeta Transilvaniei”, dacă această fœe pre basa documentelor din timpul respectiv, existente și deja publicate, va dovedi în mod clar și evident, că în biserică românească unită sau în biserică românească dinainte de unire au existat și funcționat regulat nise sinode mixte de preoți și mirenii cu atribuțiile prescrise pentru organele de administrație și ocărnuire stabilă bisericească, și dacă ne va determina timpul, în care se întruniau acele sinode, persoanele, cari aveau dreptă activă și pasivă de alege pentru acele-si sinode, și cercurile electorale, în cari era împărțită biserică.

2. Totu doctorii în teologie dela „Unirea” vor plăti bucuros începând dela Ianuarie 1893 o altă sută de esemplare din „Gazeta Transilvaniei”, dacă această fœe va dovedi cu documente publice și demne de credință, că în vœcul al nouăspredecelea până la venirea Mitropolitului Vancea, aședă până în an. 1869 s'au ținut în diecesă respective archidiecesă noastră atâtea sinode diecesane sau archidiecesane, câte sinode archidiesane și provinciale și congrese mixte s'au ținut în decurs de 24 ani sub Mitropolitul Vancea, și că acela-si Mitropolit ar fi cassat vre o instituție bisericească, scolarică, judiciară, administrativă existentă la anul 1868 și ar fi înlocuit-o cu absolutismul accentuat până la grœț de „Gazetar”. Domni aceștia au ocaziune de a căpeta la an 2400 fl. dela doctorii în teologie: pot tescă deci și-i fea. Dacă însă dînșii nu ar pute dovedi tescă de sub numerii 1. și 2., atunci să nu se mai apuce de lucruri, cari nu le pricep și nu le știu, ci înainte de a lua pœna în mână să studieze lucrul, cum se cuvine să facă fiecare bărbat serios, care vre să scrie despre lucruri așa de delicate, cum sunt cestiunile bisericesci.

„Gazeta” ca să-și acopere neadevœrurile susținute în cele 16 puncte înșirate de noi, recurge la calumnie, afirmându, că „doctissimi” dela fœa din Blăși nu recunosc

mirenilor în biserică română unită dreptul de a lua parte la sinode, nu-lu recunosc pentru trecut, susțindu, că nu l'au exercitat și practicat nici odată, și prin urmare (!) nu-lu recunosc nici pentru prezent (sermană logică!); ăr cât pentru viitor, nu dicu tocmai ba, ca să li-se dea din grație drepturile, ce li-se pot da, — „fresce din grația „doctissimilor” și a sântului scaun apostolic”.

Dacă „Gazeta” va pute dovedi cu citate fidele din colonele „Unirii” din anii 1891—2 calumnia sa de mai sus, că aședă noi nu am fi recunoscut și nu am recunosc și mirenilor dreptul de a participa la sinode între marginile constituțiunii bisericesci, atunci auctorul acestui articol fi numără îndată 500 fl. v. a. sau o mie corone în moneta nouă.

Dej în numărul 12 al „Unirii” din anul trecut, pre cându trăia încă fericitul Mitropolit Vancea, noi am scris următoarele: „Înainte de tôte trebuie să dechărăm, că noi nu ne putem favori nici odată, ca provincia noastră bisericească greco-catolică română să se contopescă în acel organism autonomiu, la care țintesc biserică catolică de ritul latin din Ungaria, căci dacă ne-am învoi la acelu, atunci ne-am lăpăda cu totul de tradițiunile bisericei noastre, și am ajunge în conflict cu voința clerului și poporului nostru manifestată în modul cel mai solemn cu diferite ocazii”. Astfel s'a manifestat voința clerului nostru, și prin dînșii și a poporului român greco-catolic, în petițiunea îndreptată către Maestatea Sa din sinodul ținut în Blăși la anul 1850. În această petițiune clerul a cerut dela Maestatea Sa: (Urmăză cuvintele sinodului). Într'o formă încă și mai hotărâtă și-a arătat Clerul și poporul nostru voința sa cu privire la autonomia bisericei noastre în sinodul electoral ținut în Blăși la anul 1868. În motivarea celor 10 puncte votate de acel sinod se dice, „că trebuie să se păzescă biserică noastră în vechia ei libertate neatârnată de tôte influința și subordinațiunea altor biserice . . . ăr la sacratissima Maestate trebuie să se stăruescă, ca vechiul drept al bisericei noastre de a se adună în totu anul din cler și popor, aședă din întrœgă biserică, să se restoroscă.” — În sinodul archidiecesan ținut în anul 1869, sub presiul Escelenței Sale actualului Mitropolit s'a pregătit și o lege electorală provisoră pentru congresul provinciei mitropolitane greco-catolice române de Alba-Iulia,

porul este înșetat și vre să-lu vadă curgându pâr. Și voea i-se împlinesce.

Gladiatori, uni pre cărte de rășboi, înțarmați cu spadă și cu busdugan, și alți pedestri, înțarmați cu pumnal și cu lance, se mestecă acum într'o luptă turbată, și de câte ori cade o jertfă, de atâtea ori resună cirul de strigătele pline de însușire turbată a poporului. Chiar și fața împăratului se pare a se lumina. Cu o urmă de compătimire privește el prin smaragdul poleiit, care-l oferește tôte priveliștea îngrozitoare înbrăcată într'o colere blândă verdie.

Arena întrœgă e o iconă înșiorătoare a morții. Pre unde-ți ajunge privirea, pretindenea zăresce numai cofuri, spade, membre ciungărite și bălți de sânge. Luptătorii strigă cu desperare, armele se lovesc una de alta, publicul fi îndemnă la luptă. Ce chip alu grœzei! Pre cine să compătimim mai virtos, jertfele acestei lupte, ori omeimea, carea sântulă de desfătări a ajuns până la atăta, câtu află plăcere în ce o află și animalele selbatice?

Dar plăcerea acestă se sfârșesc, și până ce argați cirulă trag trupurile și adună armele de pre arenă, până atunci vine pre arenă o mulțime de pitici, muferi bătrâne, orbi și monstruoși și cu arme de lemnă imităză lupta gladiatorilor. Dar astăzi luptă acestă comică nu deșteptă ca de alte ori risul și voea bună. Cum s'ar și pute asta, cându publicul aude urlatul bestiilor din

închisori? Publicul scie, ce înșamnă urlatul acesta și așteptă cu nestîmpœr.

De odată se pare că arena se elatină — încetul pre încetul se confundă, și în locul ei apare înaintea publicului o pădure, o pădure adevœrată, cu arbori înalți, cu tușișu, cu ierbă și cu mușchi. Liniste este în pădure, și prin verdœta ei nu se mișcă nici o viețuitoare. Numai o păreche de paseri, cari își aveau cuibulă colo de-asupra, sbœra acum în pădure și începă a ciripi acolo.

Tôte privirile așteptă cu nerăbdare. Acum se deschide o pœrtă, și doi cu doi, mână în mână, cei mai bătrâni înainte, pășesc comuna creștină în pădure. Fețele lor adevœrată că sunt palide, dar ochii le notă în lacrimi de bucurie sântă, și privirile le sunt înălțate spre ceru. Pare că-să deja răpiți de pre pămînt și din chinurile lui.

Strigătele amuțiră. Numai ici col se mai aude câte o voce. Chiar și sudetele cele mai înșetate de sânge parcă se mișcă la priveliștea acestă. Mulți privesc cu compătimire la câte un bătrân cu pœr albit, la câte o fecioră, ce în haina sa albă și cu privirea sa liniștită pare a nu fi om, ci ângeru.

Ei nu merg să salute pre împăratul. Dar tăcerea lor parcă încă-i rostesc o salutare: *Have Caesar, morituri te indicabunt!* Ei se adună într'o cœtă, ca și cându unul ar cerca înbărbătare la celalalt. Nu spaîma morții grăesc din fețele lor, nu, ci cape-

tele lor se par a fi deja încununate cu cununa înșingerii, și din ochii lor strălucesc virtuți, credința, sperarea, iubirea.

Cel mai bătrână dă ună semn, și toți se aruncă în genuchi, nu ca să ceră grația publicului, ci din gurele lor resună cântare ângerescă: Sântu, Sântu, Sântu e Domnul Sabaot! Osana întru cel de sus! Plin e cerul și pămîntul de mărirea lui. Osana întru cel de sus!

Și o altă pœrtă se deschide, și ies printr'însa cu urlete locitorii pusturilor și pădurilor din Europa, Așia și Africa.

Noi nu mai vedem nimica. Numai sunetele cântării creștinilor le mai auzim printre urletele bestiilor. Dar mai puternic sună salutarea: *Have Caesar, morituri te indicabunt!* Ea sună așa de puternic, de Coloseul se cutrœmură și se sgudue în temelile sale.

Ne deșteptăm din visarea noastră. Ne readăm ărăși în vœcul al nouăspredecelea. Din înălțimea orbitore privim la ruinele aceste mărețe, cari grăesc cu atăta elocință despre deșertăciunea gloriei lumesci și despre frumășea neveștețită a gloriei cerești.

Ne pogorim încet. Mai la vale dăm de o cœtă de omeni, cari ascultă la esplăcările, ce le dă cu voce înaltă un cicerone.

Mai înainte de amă părăsi locul acesta sfințit prin atăta sânge de martir, ne mai rugăm încă odată în tăcere lui Dumnezeu. Te salută Victoru.

er de atunci încôce Escelența Sa Preasântitulă Domnului Mitropolitul a stăruit de repetite ori la locul competent pentru înființarea autonomiei bisericești române greco-catolice separate de autonomia bisericești latine catolice din Ungaria.

Etă dară, domnilor dela „Gazeta”, că noi încă pre cându trăia Mitropolitul Vancea, pre care domniile vóstre lă presentati ca pre inimicul sinodalității mixte, ne-am ridicat vócea noastră pentru acea sinodalitate, și din cauza acésta n'am avut să suferimă nici un rău dela el, deși am fost cu toți supușii lui. Etă, că noi am avut curajul a pleda pentru sinodalitate, deși voi în numărul 234 afirmați despre acelu Archiereu blând și bun, că sub el „s'a dat clerului lozinca absolutistă: tăcere și supunere necondiționată”.

Er voi, pre cându noi vorbiam, ați tăcut, și v'ați ridicat glasul vostru după mórtea Mitropolitului, înegrindu-l în mod infam, pentru ca și prin acésta să dovedeți, că nu știți jucă, decât rolul animalului „mintos” față cu leul ajuns la neputință, așa precum se cetesce în fabulele lui Donic.

În numărul 32 al „Unirii” din anul trecut am scris următoarele: „Ar fi adevărat o nedreptate ne mai pomeniți, ca în Transilvania tóte bisericile începând dela reformați până la greco-orientali să aibă autonomie, și numai noi Românii greco-catolici să nu avem. Românii greco-catolici ar fi tractați în casul acesta în mod excepțional, ceea ce într'un stat constituțional nu se pòte suferi. Acésta stare nedreptă și anormală ar trebui să încete, deórece legea (art. XLIII din 1868) apriată dice, că dreptul de autonomie, egalitatea de drepturi și sfera de activitate, ce o au confesiunile recepte, trebuie să se estindă și la greco-catolici.”

În numărul 45 al „Unirii” din a. e. am scris: „Încă în anul 1848 au pretins mii de Români adunați pre câmpul libertății restabilirea autonomiei bisericilor române. De atunci s'au făcut dese încercări pentru elupțarea autonomiei bisericești greco-catolice, și în unele privințe s'au și câștigat drepturi frumóse, cum sunt: reactivarea Mitropoliei de Alba-Iulia și Făgăraș, înființarea alor două diecese, adevăc a Gherlei și a Lugosului, subordnarea diecesei Oradei-mari sub Mitropolia de Alba-Iulia, și neatrnarea provinciei noastre bisericești de scaunul primatului din Strigoni și de ori ce altă biserică catolică din Ungaria. . . . Mitropolitul de curendú roșos de repetite ori a stăruit la guvern, ca să concedă ținerea congresului dorit. Însă ale lui încercări, ca și alte multe ale altora pre tóte terenele vieții publice, fără de succes au rămas, deși articolul de lege XLIII din 1868 asigură și bisericești noastre aceeași autonomie într'u tóte conform principiilor, ce le profesă astăzi.”

În numărul 46 al „Unirii” din a. e., în contra căruia se descarcă „Gazeta”, am scris următoarele: „Cându însă constatăm, că ce drepturi nu a avut poporul credincios în trecut, nu vrem să dicem, că cu ocaziunea înființării autonomiei depline a bisericești noastre să nu se dea și poporului acele drepturi, cari se pot da în cadrul sântelor canóne și a constituțiunii bisericești întemeiate de Isus Christos.” Restricțiunea din urmă am făcut-o din cauză, că chiar sinodul electoral din 1868 în condițiunea a 7-a de alegere accentuase conform sântelor canóne și a constituțiunii bisericești următoarele: „La pertractarea cestiunilor strânsú dogmatice și la tóte celelalte, câte sunt rezervate Ierarhiei prin canóne, membrii mireni nu pot lua nici o parte.”

Din tóte cele citate până acum din colónele „Unirii” se vede apriată, cătu de murdară ne calumniă „Gazeta”, cându dice, că „acești clarissimi ca nisce voltigori îndrăsneți sarú preste istoria luptelor și a suferințelor Românilor uniți și s'aventă cu îngâmfare pre șubredul pedestal al principiilor absolutiste, ce le-au supt în institutele Iesuitice catolice,” și mai departe:

„totu ce au vorbit și scris glorioșii luptători ai bisericești înainte și după 1848 pentru dreptul de sinodalitate în biserică; totu ce au pledat în favórea acéști dreptú părinții sinodului dela 1850 și părinții sinodului dela 1868, au fost după bărbății științei și ai adevărului dela „Unirea” vorbe sforăitoare, aiurări și minciuni, cu cari au căutat numai să îndope poporul credincios.”

Bravo!

În contra „Gazetei”, care afirmase, că poporul înainte de 1848 a practicat neimpedecată (nu știu, óre pricepe și „Gazeta” terminii acéști?) sinodalitatea și dreptul de alegere, și că numai Mitropolitul Vancea împreună cu doctorii de teologie au introdus absolutismul în biserică, noi am susținut cu înseși actele sinodale publicate înainte și după unire, că poporul nu a practicat acele drepturi și că prin urmare Mitropolitul Vancea împreună cu doctorii în teologie nu a putut să casséze acele aședăminte sinodale, cari nu existau; și să introducă în locul lor absolutismul. Acesta este statul cestiunii, er nu celú născocit în „răspunsul” sêu din partea „Gazetei”. Aci deci să stea fóea din Brașov de vorbă cu noi, și apoi vom recunóce, că nu se luptă cu mori de vint, și că sunt scriitori cinstiți.

Noi, precum dovedesc citatele din „Unirea” am susținut cu bărbăție dorințele și postulatele clerului și poporului de a avé sinodalitate, dar nu ne-am răzimat pre neadevăruri istorice, ci pre o basă solidă, și anume pre principiile egalității între diferitele biserice din țară, enunțate chiar și în legile fundamentale ale patriei, pre dorința unui popor întreg, de care ori ce guvern constituțional trebuie să țină cont, pre accentuarea nedreptății, ce numai uniților se face în tóta Transilvania, dacă nu li-se permite ținerea congreselor autonome. Dacă noi ne-am fi provocat la practicarea sinodalității înainte de 1848, ne-ar fi ris și țerani, cari au fost pre câmpul libertății și mai trăsescu în ziua de astăzi, căci pre acelu câmp 40.000 Români au recunócut, că înainte de 1848 ei nu practicau sinodalitatea, și pentru aceea au cerut practicarea ei pre viitor.

Așadar și noi „doctorii în teologie” cerem totu ce au cerut Românii pre câmpul libertății, totu ce a pretins sinodul electoral din 1850, totu ce a reclamat sinodul electoral din 1868, și în parte chiar și aceea, ce cere „Gazeta”, dar în motivarea postulatelor ne deosebim de acésta fóe, pentru că ea se pune pre terenul istoric, care sau nu-l cunoșce, sau îl falsifică, sau cu rea voință îl presentă altminter de cum este într'adevăr, numai ca să potă lovi în Mitropolitul Vancea, er noi neputendú afirma cu conștiința liniștită, că poporul înainte de 1848 a practicat neimpedecată sinodalitatea, și că numai Mitropolitul Vancea împreună cu doctorii în teologie au mâncat-o, ne punem pre terenul adevărului, al principiilor de dreptate, egalitate și equitate, cari trebuie să reguleze tóta societatea omenească, și pre basa legilor fundamentale, cari ne asigură autonomia, ce guvernul nu voese să ne-o dea, precum nu ne dă nici alte drepturi bisericești și naționale basate în legi și cerute cu insistență, nu numai de Mitropolitul Vancea, ci de tóta suflarea românească. Credem, că acum ne vor fi priceput și domni dela „Gazeta” și ca scriitorii cinstiți ce ar trebui să fie, își vor retrage calumniile, ce le-au aruncat în fața noastră fără de nici un motiv, și mai virtosú calumnia luată din vint, că noi am fi declarat „de ignoranți și mincinoși pre aceli apostoli ai bisericești, cari în decursul timpurilor au suferit cele mai amare persecuțiuni, pentru că au apărut vigurosú aședămintele și drepturile canonice sinodale ale bisericești.”

„Gazeta Transilvaniei” ca să și apere erorile grosolane, în cari a cădú pre terenul faptelor istorice, se provóca la sinodul electoral din 1868, care a scris, că „recunóce totodată coreligionarilor sêi mireni dreptul de a se consfătu în sinod cu

vot decisiv la tóte afacerile, câte se reduc la administrațiunea moșilor, fondurilor, mobilelor bisericești și la instrucțiunea tinerimii”.

Dar „Gazeta” se provóca cu rea credință la acéști sinod, căci ea trebuie să scie, că cestiunea nu a fost aceea, că óre trebuie să recunócem și mirenilor drepturi cu privire la administrațiunea fondurilor etc., ci cestiunea pusă de dinsa a fost, că óre mireni practicat neimpedecată înainte de 1848 sinodalitatea și alesu și-a pre archierei sêi? și că óre Mitropolitul Vancea și doctorii în teologie introdusú absolutismul în locul constituționalismului practicat neimpedecată înainte de 1848? Noi, precum s'au putut convinge cetitorii din citatele fidele produse din „Unirea”, totdeauna am recunócut mirenilor dreptul de a se consfătu cu clerul în anumite afaceri, cari nu se țin de dogme și de Ierarhie, dar cu totul altceva este a recunóce acéști dreptú, și altceva a-l fi practicat neimpedecată înainte de 1848. „Gazeta” a susținut, că acéști dreptú s'a practicat neimpedecată. Ei bine, dovedesc acésta tesă, ori dacă nu, tacă, și nu mai mistifice lucrurile ignorandú cu totul legile patriei și colecțiunile de acte sinodale, cu cari am dovedit în numărul 46 al „Unirii”, că înainte de 1848 mireni nici nu au practicat sinodalitatea, nici nu și-au alesu pre Archierei sêi. Adunarea cea mare din 1700, — asupra căreia noi își-ne am atras atențiunea „Gazetei”, ca să se vadă, că nu ascundem nimica și discutam cu sinceritate și onestitate, — nu dovedesc sinodalitatea contemplată de „Gazeta” ca organ de administrațiune în afaceri scolastice și fundamentale. La acea adunare nu s'au chemat mireni, ca să hotărască în afaceri de administrațiune bisericească, și cu atât mai puțin în cestiuni dogmatice, precum crede „Gazeta”, — căci hotărâri în cestiuni dogmatice mireni nu au adus nici odată și nu vor aduce până-i lumea, nici în biserică catolică, nici în cea orientală, ci precum am accentuat în numărul 46 al „Unirii”, mireni s'au chemat la acea adunare numai pentru acceptarea uniunii bisericești române cu biserică Romei, ceea ce atăta însemnăză, că mireni au fost chemat cu sconul, ca să li-se vestescă uniunea, și ei să aibă ocaziune de a face profesiunea credinței formulate de cler. De aceea formula de credință nu s'a adus, nici nu s'a subscris de mireni, ci s'a adus și subscris numai de cler, precum dovedesc următoarele cuvinte: „Noi subsemnații, episcopul, protopopii și totu clerul bisericești românești din Transilvania și din părțile unite cu dinsa facem cunoscutú priu acésta etc.”, cari tóte se potă ceti în Acte sinodale de I. M. Moldovan vol. II. p. 115. A face profesiunea credinței nu este numai dreptú, ci chiar datorință a mirenilor, mai virtosú atuncia, cându după separarea lor de biserică adevărată se întorc érași în sinul bisericești, cum s'a întâmplat cu strămoșii nostri mireni din 1700. Profesiunea credinței după legile bisericești sunt datorii se o facă chiar și domnii cei „uniți” din redacțiunea „Gazetei”, dacă vré să mai trecă de „uniți”, și acésta sunt datorii să o facă în colónele „Gazetei”, în cari au negatú primatul Papei asupra bisericești noastre, căci dacă cineva negă în tonu așa hotărâtu primatul Papei, cum l'au negatú „Gazetarii” în colónele foii lor, acela negă chiar esența uniunii noastre cu biserică Romei, care consistă în recunóscerea capului vedut al bisericești, și astfel însuși se lapedă de biserică noastră, și ómenii nu-l mai potă privi de membru al ei, până cându publice nu profesă adevărul dogmatic, ce publice l'a negatú. Adunarea cea mare din 1700 nu a fost sinod convocat spre a se consfătu mireni și preoții asupra afacerilor de administrațiune sau ocărnuire bisericească sau spre a hotărâ mireni în afaceri de dogme, și astfel adunarea aceea nu probăză, că poporul înainte de 1848 ar fi practicat neimpedecată sinodalitatea contemplată de „Gazeta”. Asemenea nu se probăză sinodalitatea practicat înainte

de 1848 nici cu actele sinodale din 1850 și 1868 și cu atât mai puțin cu actele congreselor ținute sub Mitropolitul Vancea, căci aceste acte dovedesc numai aceea, ce s'a practicat înainte de 1848. A te provoca la acte din 1850, 1868 și 1875, ca să probezi, ce s'a întâmplat în jumătatea primă a secolului al XIX-lea sau în secolul trecut, este mai mult decât sofismă, mai virtuos decât știință, precum știu și „Gazetarul” din numărul 46 al „Unirii”, că despre cele întâmplate la începutul secolului prezent și în secolul trecut sunt acte, cari dovedesc contrariul la ceea ce s'a întâmplat dela 1850 încôce. Pre calea acesta „Gazeta” în loc să probeze ceva, a cădută numai într'o eroré nouă intolerabilă și anume, că laiceii ar avé dreptul „să se ocupe cu afaceri mari bisericesti, chiar de dogme”. Nu știe „Gazeta”, că chiar Șaguna, care nu pôte fi suspect de „iesuitism”, dice în Dreptul său canonic, Tăierea IV § 324, că „Sinodul dogmatic tractează despre dogmele credinței și despre esaminarea dogmatică și canonică a noului alesului Episcop și se compune eschisivă din Arhiepiscop și din Mitropolit, cari sunt chemați a priveghia mai de aproape pentru susținerea în curățenie a dogmelor, ... ascultându și alți dascăli renumiți bisericesti”.

„Gazeta” a susținut mai departe în numărul 232—236, că Mitropolitul Vancea și doctorii în teologie au introdus absolutismul în locul sinodalității practicate înainte de 1848. Binevoescă deci a-și dovedi tesa, în care în contra „Gazetei” am susținut, că nu Mitropolitul repositat, ci guvernul este de vină, că nu avem congresul autonomiei. Dar „Gazeta” necum să-și pôtă dovedi calumnia ridicată în contra Mitropolitului Vancea, ea însă-și recunosc, că acestu Arhiepiscop a practicat până și sinodalitatea compusă din mireni și preoți, pentru că ea citează cercularul mitropolitan, prin care s'a convocat congresul mixt din 1875. Se înțelege dela sine, că „Gazeta” în numărul 255 citează acel act din 1875, ca să probeze, că înainte de 1848 s'a practicat sinodalitatea, dar în confuziunea sa nu bagă de samă, că tocmai citându acel act dovedesc, că Mitropolitul Vancea nu a fost inamicul sinodalității și introducătorul absolutismului, precum afirmase abia în numărul 254.

Etă în ce strimțore ajungă omeni, cari nu vreă să recunoscă adevărul palpabil.

„Gazeta” în numărul 252 ca să dovedescă ceea ce susținuse și în numărul 232—236, că Mitropolitul Vancea a inaugurat împreună cu doctorii în teologie „un sistem de guvernare fatală”, se provôcă la argumentul acesta ciudat, că adevă ea „a amintit numai un fapt, care a fost constatât încă de către părinții sinodului dela 1868 și care este tuturor cunoscut”. Frumosă logică! Se provôcă la sinodul din an. 1868, când Vancea nu era încă Mitropolit, și când unii dintre doctorii în teologie, în cari lovesce „Gazeta”, erau încă în clasele elementare, și apoi totu mai crede „Gazeta”, că a dovedit sistemul de guvernare fatală dela anul 1868 încôce. Astfel de argumente numai în colonele „Gazetei” se pot ceti.

Preste totu „Gazeta” face un mare abuz cu actele sinodului electoral din 1868, și tocmai pentru aceea ne vedem constrinși în contra voii noastre a dice câteva cuvinte despre valoarea acelor acte. Totu ce s'a enunțat în sinodul electoral din 1868, nu trebuie să se considere dreptu deciziuni și canone sinodale luate în înțelesul strins al cuvintului, ci numai dreptu postulate și dorințe exprimate de clerul alegătoriu. De canone și deciziuni sinodale s'ar puté considera acele enunțări numai în cazul, când sinodul acesta ar fi fost sinodul provincial ori archidieceșan în adevăratul înțeles al cuvintului. Sinodul acesta însă nu se pôte numi sinodul provincial, pentru că n'au fost chemați și nu s'au prezentat toți episcopii Provinciei bisericesti cu bărbații eclesiastici

din totă provincia. În acela au fost de față numai preoți din archidieceșă și din câteva protopopiate ale dieceselor Gherlei și Lugoșului. Dar n'a fost aceea adunare nici sinodul archidieceșan în înțelesul strins al cuvintului, pentru că nu s'a ținut sub presiunea vicariului capitulariu, ci sub alți comisariilor regesci, și nu au fost prezenți numai preoți din archidieceșă, ci preoți și din câteva protopopiate ale dieceselor Gherlei și Lugoșului. Preoții prezenți au avut mandat de alegători, er nu de membri ai unui sinod, ce are să se ocupe cu afaceri bisericesti. Cine ar susține, că adunarea alegătoriu trebuie să se considere de sinodul archidieceșan, și nu de sinodul electoral, cade în eroré mare și periculoasă, că adevă la un sinod archidieceșan ar puté presida reprezentanții guvernului.

Nefindu sinodul electoral din 1868 nici sinodul provincial, nici sinodul archidieceșan în înțelesul strict al cuvintului, dela sine urmază, că și enunțările lui trebuie să se considere nu de canone și deciziuni ci de postulate și dorințe ale alegătoriu. Aceste postulate sunt în sine îndreptate și legitime, și reprezintă opiniunea publică dela 1868. Dar în redactarea postulatelor s'a comis unele inconveniente, cari și pre „Gazeta” au indus în rătăcire. Așa d. es. se dice în enunțările sinodului electoral, că „tendințele absolutiste au introdus institutiuni cu totul străine priu bărbați crescuți în institutiuni iesuitice”. Nu știm, pre cine înțelegă alegătorii aci. Dacă înțelegă pre Mitropolitul Șulutu, atunci ne mirăm, cum s'a putut întâmpla, de-orece Șulutu nu a studiat în școle iesuitice. Pre elevii școlor din Roma încă nu i-a putut înțelege, pentru că dela începutul secolului al XIX-lea până la 1868 n'a fost dor nici un elev al acelor școle funcționari în archidieceșă. Pre Clainu și Maioru, unul elev de Tirnavia, altul de Roma, însăși alegătorii recunosc, că nu i-au atins prin cuvintele citate, pentru că îi laudă că au suferit un fel de martiri pentru drepturile bisericesti. Petru Maioru și Șinca, elevii ai școlor din Roma, au fost mai „liberali”, decât să-i pôtă atinge alegătorii din 1868. Er dacă frasa citată înțelege pre teologii iesuiți de lângă episcopii nostri din secolul trecut, atunci ori să se fi spusă aceta apriat, ori să nu se fi amintit, pentru că gravamenul acesta încetase încă sub episcopul Maioru. Astu-fel frasa aceea fiindu prea vagă, „Gazeta” abuză de ea, nălcindu-i-se totu „absolutismu” și „iesuitismu” în toți bărbații nostri, cari au învățat și în școle catolice. Asemenea vorbindu alegătorii despre restatorirea dreptului vechi al bisericesti nostre de a ține sinode de preoți și mireni în totu anul, „Gazeta” îndată și-a închipuit, că înainte de 1848 s'a practicat neîmpedat sinodalitatea mirenilor. Alegătorii trebuiau să spună mai precis că în ce timp, și în ce modu s'au ținut, acele sinode, ca să nu se inducă omeni în rătăcire. Actele sinodale culese de Moldovanu, Cipariu și Nilles dovedesc, că astfel de sinode nu s'au ținut înainte de 1848. Acea totuși nu o putem crede, că astfel de sinode s'ar fi ținut în totu anul imediat înainte de sânta unire, căci toți cunosc starea miserabilă, în care căduse biserică sub domina calvinilor, când Mitropolitul român nu juca rolul nici câtu astăzi unu protopop, și cându superintendentul calvinu era purtat pre umeri de protopopi români. Apoi cum a fost constituită biserică orientală în ceea ce privește sinodalitatea, o spune profesorul dela universitatea din Praga, Dr. Friedrich Vering, unu bărbat mirănu, care a studiat din temel dreptul apusen, orientă și protestant, și care în opul său de dreptu canonic (Kirchenrecht, zweite Auflage, Freiburg) la pag. 665 astfel se exprimă: „Eine Antheilnahme von Laien an der Kirchenregierung ist nicht mit der hierarchischen Grundverfassung der Kirche ver-

einbar, kam auch erweislich in der alten Kirche nirgends vor, findet sich auch nirgends in den Canones oder den Acten der von der morgenländischen Kirche anerkannten ökumenischen und topischen Synoden oder in den Schriften der orientalischen Kirchenlehrer; nur als Vertreter und Beauftragte der Staatsgewalt kommen schon nach den Bestimmungen der christlich-römischen und byzantinischen Kaiser Laien bei kirchlichen Verhandlungen vor und auch nur so, dass sich ihre Thätigkeit auf die Aufrechterhaltung der äusseren Ordnung, den Schutz der Kirche und die Wahrung der Staatsinteressen beschränkte. Da, wo in der alten Kirche, in der apostolischen und nachapostolischen Zeit, von einer Beziehung der Gemeinde zu kirchlichen Wahlen oder von einer sonstigen Befragung des Volkes die Rede ist, ist doch immer die Leitung und Entscheidung der Apostel und Bischöfe das Ausschlaggebende und eigentlich Bestimmende, und oft ist auch nur von einer Anwesenheit des Volkes bei der Entscheidung oder Verkündung der Entscheidung der Bischöfe die Rede. Wenn Laien als Kirchenpatrone bei der Besetzung eines Kirchenamtes und der Verwaltung des Kirchenvermögens beteiligt sind, so sind dieses wieder nicht als Laien und Glieder der Kirche schlechtweg, sondern in ihrer besonderen, von der Kirche ihnen unter besonderen Voraussetzungen und Pflichten zuerkannnten Eigenschaft als Kirchenpatrone, und auch ein solcher hat nach den kirchlichen Rechtsbestimmungen nirgends die eigentlich entscheidende Stimme, sondern auch diese hat ihm gegenüber der Bischof. Wenn in der Türkei seit der Eroberung von Constantinopel und auch noch durch den Ferman von 1860 den Laien ein Einfluss bei der Patriarchenwahl und in der kirchlichen Verwaltung zugestanden ist, so soll dieses ein von der Pforte gewahrtes Privilegium sein, welches mit der politischen Stellung der Christen in der Türkei zusammenhängt, aber keinerlei canonische Grundlage hat. Dass in der Patriarchal-Metropole Karlowitz ein serbischer National-Congress besteht, hat einen ursprünglichen Grund in der Art und Weise des Uebertrittes der serbisch-griechischen Orientalen nach Oesterreich-Ungarn, und insbesondere auch darin, dass derselbe auch die Mittel zur Unterhaltung des Kirchen- und Schulwesens herbeizuschaffen hat, und die jetzige Verfassung der serbischen Metropole von Karlowitz und der romänischen von Hermannstadt ist lediglich eine Folge politischer Massnahmen, denen theils politische Agitationen vorausgingen, theils solche auf Uebertragung protestantischer Kirchenverfassungs-Grundsätze, wie sie bei den Siebenbürgern protestantischen Sachsen bestehen.”

Adevă pre românește: „O participare a laiceilor în guvernarea bisericesti nu se pôte aduce în consonanță cu constituția ierarhică fundamentală a bisericesti, și este evident, că nici nu s'a întâmplat nicăiri în biserică cea veche, nici nu se află nicăiri în canonele ori actele sinodelor icumenice și locale recunoscute de biserică răsăritenă ori în scrierile dascălior bisericesti răsăritene; numai ca reprezentanți și comisari ai puterii de stat se află pre basa dispunșionilor împărătoru creștin-roman și bizantin laice la pertractări bisericesti și chiar și atunci numai așa, că activitatea lor se mărginea la susținerea ordinii esterne, la apărarea bisericesti și la păzirea intereselor statului. Acolo, unde în biserică cea veche, pre timpul apostolic și postapostolic, este vorbă despre chemarea comunei la alegeri bisericesti ori despre vre o altă întrebare a poporului, totuși totdeauna conducerea și deciderea apostolilor și episcopilor era hotărîtore și proprie decisivă, și a dese ori e vorbă numai despre ființa de față a poporului la hotărîrea ori publicarea hotărîrii episcopilor. Dacă laiceii ca patroni ai bisericesti leau parte la umplerea vre unui oficiu bisericesti și la administrarea averii bisericesti, atunci o faci ei aceta erăși nu ca laice și membri ai bisericesti preste totu, ci în calitatea lor specială de patroni ai

*) Acesta o susține unu raportor al „Gazetei”, carele scrie în numărul 60 al acelu fol din an. 1868.

bisericeii, concesă lor din partea bisericeii pre lângă anumite condițiuni anterioare și datorințe, și după dispuneriile de drept bisericesc nici chiar un astfel de patron nu are nici un vot propriu decisiv, ci și acesta față cu dînsul îl are episcopul. Dacă în Turcia dela cucerirea Constantinopolului încă și prin fermanul din 1860 se concede laicilor o înfrîntă în alegerea patriarhului și în administrarea bisericească, acesta va să fie un privilegiu păzit din partea Porții, care stă în legătură cu poziția politică a creștinilor în Turcia, dar nu are nici un fel de basă canonică. Că în metropola patriarhala din Carlovițu există un congres național sârbesc, acesta își are temelul în modul, în care au trecut orientali sârbogrecesci în Austro-Ungaria, precum și mai ales în aceea, că acela are să procureze și mijloace pentru susținerea bisericeilor și școlilor, și constituția prezintă a mitropoliei sârbesce de Carlovițu și a celei românești de Sibiu este singură numai o urmare a unor măsuri politice, cărora parte le-au premersu agitațiuni politice, parte razimă pre introducerea principiilor de constituție bisericească protestantă, precum se află la Sasii protestanți din Transilvania.

Dacă alegătorii din 1868 vorbău mai precis și determină și sfera de activitate a sinodelor din vechime, „Gazeta” nu cădea pōte în erōrea de a admite concursul laicilor până și la enunțarea dogmelor, lucru, care nici chiar biserica română neunită de astăzi nu-lu permite. Dar credem, că după cele desfășurate omeni nostri nu se vor uita numai în Sibiu și Carlovițu, ca să cunoască constituțiunea bisericeii vechi, ci vor studia mai bine principiile dreptului vechi orientali, care în esență nu se deosebesc de principiile dreptului apusanu, și atunci nu se vor mai provoca la drepturi practicate încă din vechime, nici nu se vor pune pre terenul istoric, ca să elupte autonomia bisericeii, ci pre terenul, pre care ne-am pus noi în colonele „Unirii”, și care se cunosc din citatele de mai sus, reproducuse din această fōe.

„Gazeta” grăsece neadeveru, cându afirmă, că „fōea bisericească din Blăși susține morțișu, că laicii, n'au luat parte nici odată la sinodele bisericeii”.

Dacă „Gazetarii” voru putē dovedi cu citațiuni fidele din „Unirea”, că noi am susținut tesa citată, atunci vomu recunoșce, că acești domni suntu scriitori cinstiți. Alceum vomu fi siliți a le spune, că ei vîndu cetitorilor sēi pre bani scumpi, cele mai cornurate neadeveruri. Cestiunea, o repetim încă odată, a fostu, că ore mirenii înainte de 1848 practicat'au neimpedecatu sinodalitatea ori ba? „Gazeta” afirmase, că au practicat'o neimpedecatu, ēr noi am susținut, că nu au practicat'o, și ne-am provocat la colecțiunea tuturor actelor sinodale, cātē s'au publicat' până acuma, și „Gazeta” totuși dice, că „nu am documentat' cu nimic aserțiunea noastră”, și că „Unirea” a „tintit' numai să ascundă acestu dreptu sinodal' usuat' din vechime de poporul credinciosu în biserica noastră unită”. Apoi bine, domnilor, la ce să ne fi provocat' noi, dacă nu la actele tuturor sinodelor, în cari se spune apriat', că cine a luat parte la fiecare sinod, și în cari numai clerul figurează ca elementu constitutiv al sinodelor?

De altă parte noi inși-ne am spus pre largu, că sub Mitropolitul Vancea s'au tintit' chiar și sinode sau congrese compuse din mirenii și preoți, cum au fostu congresele din 1873 și 1875, și fōea din Brașov totuși are impertinența a spune cetitorilor sēi, că noi am susținut morțișu, că laicii n'au luat parte nici odată la sinode, și apoi basat' pre aceste neadeveruri „Gazeta” ne aruncă în față totu noroiul de insulte, ce-lu pōte produce această fōe în „răspunsul” sēu scrisu cu „rēcēlă și obiectivitate”.

În numărul 46 al „Unirii” noi afirmaserăm: „Tote actele sinodale, cātē s'au publicat' până acuma, arată, că numai bărbați din Cleru au alesu pre Mitropolitii nostri.” Față cu această aserțiune „Gazeta”

trāsare de bucurie în numărul 256, căci a aflat' unu singuru „laicu”, care a participat' la alegerea Mitropolitului Șulutu în anul 1850. Acestu „laicu” a fostu actualul protopop din Sibiu dl Ioan Rusu, care a participat' la acea alegere în calitate de deputat al corpului profesoral din Blăși. Despre casul acesta am știut și noi, și pentru aceea n'am dīs, că numai preoți, ci am dīs, că numai bărbați din cleru au luat parte la alegerea de Mitropolit. ēr că domnul Ioan V. Rusu făcea parte din cleru, se vede de acolo, că în 1850 absolvasse deja teologia, va să dică era primit' în clerul tineru, și funcționa ca profesor la unu gimnasiu la care numai bărbați din cleru funcționază, și se dedicase carierei preoțesce, pre care în anul 1855 a și imbrățișat'o, chirotopindu-se. Casul „unicu” al dlui Rusu nu probază, că „mirenii” au alesu pre Mitropolitii nostri, ci numai aceea, că unu teologu absolutu dacă este alesu ca deputat din partea profesorilor, pōte participa la alegerea de Mitropolit, dacă la verificarea alegătorilor sinodul din unu „unicu” casu ar voi să facă praxă. Este mare deosebire între dlui Rusu, a cărui alegere a verificat' sinodul din 1850, și între dl Șulutu, a cărui alegere n'a verificat' sinodul din 1868. Celu dintăiu era înscrisu în clerul tineru, era candidat de preot, ocupa oficiu eclesiasticu, s'a prezentat' la sinod în vestmentu preoțescu, și pentru aceea sinodul din 1850 l'a verificat', pre cându celu din urmă nu fusese nici odată clericu în vre unu seminariu, nu era candidat de preot, și se prezentase la sinod în calitate de laicu în înțelesul strinsu al cuvintului, și pentru aceea sinodul din 1868 nu l'a verificat'. Apoi precum o rînduiește nu face primăvară, tocmă așa și unu singuru laicu, care ar fi luat' o singură dată parte la alegere, nu demostă exercițiul neimpedecatu al acestui dreptu din partea laicilor, ce-lu afirmase „Gazeta”. ēr provocarea „Gazetei” la scrisōrea tinerimii din Viena adresată cātă sinodul electoralu din 1850, atăta plătēce, cātū plătēscu argumentele, pre care se razimă. În scrisōrea aceea se dice, că „după dreptul și datina bisericeii” mirenii și după uniune trebuie să tea parte la sinodele electorale, căci alceum unu episcopu alesu de unu așa sinod nu se va recunoșce de mirenii, fără a căroru seire s'alesu numai de protopop”. Dar acea datină nu este dovedit' cu nici un argument, ci este luat' numai din vînt, precum dovedesc tōte actele tuturor sinodelor electorale românești unite. De aceea laicii dela 1850 au fostu cu multu mai cu minte, de cātū să se iē după vorbele neîntemeiate ale universitarilor vienesi din 1850, și astfel cu toții au recunoscut' de episcopu pre Alesandru St. Șulutu alesu numai de bărbați din cleru.

Tōtă disputa între noi și „Gazeta” a fostu de facto, adecă despre faptul istoric, care arētă, cum se alegeau Mitropolitii în trecut, ēr nu de jure, adecă despre dreptul ce ar trebui să-lu aibă laicii în această cestiune. Noi din „Zaonicul” dinainte de unire, din legile dietei dela Turda din 1579, din Approbatae Constitutiones și din actele sinodale publicate de Moldovanu, Cipariu și Nilles am constat' faptul istoric dovedit' până la evidența, că numai bărbați din cleru au alesu pre Mitropolitii nostri. „Gazeta” neputēdu-se ține pre terenul faptului istoric, se pune pre terenul dreptului, ce ar trebui să-lu aibă laicii. Noi scim bine, ce au cerut' Românii pre câmpul libertății în 1848, ce a cerut' sinodul electoralu dela 1850 și dela 1868, dar asupra îndreptățirii acestor postulate nu ne-am pronunțat' de locu, și de aceea cându „Gazeta” ne prezentă ca pre nisce omeni, cari n'au simțu de pietate față cu postulatele și aspirațiunile poporului, și ca pre nisce omeni, cari vorbesc cu celu mai mare dispreț de drepturile și de libertatea poporului în biserica, atunci ea nu face altceva, decăt' își îndopă din nou pre cetitorii sēi cu frase sforăitoare și cu minciuni grosolane.

„Gazeta” afirmase, în numărul sēi 232—236, că „poporul credinciosu al bisericeii române unite nu numai că pretinde a-și alege însuși pre Archiereu sēi, dar pretinde mai virtos, ca să fie restabilit' în totu cuprinsul provinciei mitropolitane instituțiunile canonice sinodale, pre cari le-a practicat' neimpedecatu înainte de 1848... E clar și învederat, că dreptul electoralu nu este unu dreptu al clerului, ci alu întregulu poporu credinciosu, și că acestu dreptu importantu se radēmă în instituțiunile canonice constituționale ale bisericeii unite și de aceea este una cu sinodalitatea”. În „răspunsul” sēu „Gazeta” nu și mai susține tesa în forma această, ci se retrage în întunerecul vechilor, și ne spune, că în aserțiunea ei de mai sus nu a fostu vorbă despre modul, cum se alegeau Archiereii bisericeii unite, nici despre modul, în care se alegeau Mitropolitii înainte de unire, adecă pre timpul „Approbatorilor”, ci a fostu vorba „numai și numai de dreptul și usul străvechiu al bisericeii, după care nu suferă îndoelă (!), că în timpul cel mai vechi au participat' și mirenii la sinodul pentru alegerea de Episcopu”. Pōtēscă acuma „Gazeta” și și demostre tesa această nouă, cu atātū mai virtos, că „asserenti incumbit probatio”, și atunci noi ne vom închina înaintea erudițiunii ei. Noi nu vrem să limpedim aci cestiunea această, căci se va limpedi la timpul sēi în partea științifică a „Unirii”, dar nici nu se plătēce, să scriem pentru nisce omeni ca domni dela „Gazeta”, cari nici cele mai evidente adevăruri dovedite nu suntu capabili a le primi.

În numărul viitoru vomu urmări și mai departe pre „Gazeta” în retragerea sa. Totu ce a scrisu această fōe în „răspunsul” sēu până la numărul 256 dovedesc mai clar decăt' lumina sōrelui, că ea nu pricepe nici măcar statul cestiunii, ce l'a delimitat' ea însăși în numărul 232—236, ci retrăgēdu-se de pre terenul de luptă, se ascunde sub mască naționalismului, ce crede, că l'a luat' numai ea în arindă, și de acolo aruncă cu tină în aceea, cari cu argumente și dovezi palpabile l-au arētat' erorile, în cari căduse cu privire la istoria bisericeii noastre, și nedreptatea, ce o făcuse Mitropolitul Vancea, pre care-lu prezentase ca pre omoritorul sinodalității. Credem însă, că deja din cele desfășurate până aci s'au putut' convinge cetitorii nostri, că și la invectivele „Gazetei” se potu aplica cuvintele străbune: „Ignotos fallit, notis autem sunt derisui,” și că: „Errare humanum est, sed in errore perseverare diabolicum.”

În cele publicate până acuma „Gazeta” a dovedit', că ea cu învățăturile sale „liberale” a eșit' din cadrul învățăturilor bisericeii unite, pre cari le numesc „obscurantismu religiosu”, dar a eșit' și din cadrul învățăturilor bisericeii greco-orientale, de orece afirmă, că mirenii au dreptul a decide și „în afaceri bisericesce de dogme”, ceea ce nici biserica greco-orientală nu admite nici de facto nici de jure. Astfel „Gazeta” stă numai pre basa doctrinelor calvinismului magiaru, unde „laicii” pot să facă și funcțiuni la altariu, căci puterea ordului preoțesc, care distinge pre cleru de mirenii, în aceea sectă nu există.

În fine tōte cele desfășurate până acuma de „Gazeta” dovedesc, că această fōe și-a pierdut' busola și nu se mai știe orienta nici pre oceanul luptelor naționale, ceea ce a demost'at' cu proverbiala și faimōsa serie de articuli „La situațiune”, nici pre oceanul luptelor bisericesce, precum a arēt'at' în polemia de față.

Revistă bisericească.

Sântul Scaun și Ungaria.

La acusa mai multor foii liberale, că Pontificel Romanu se amestecă în afacerile Ungariei și din cestiunea căsătoriei civile ar voi să provōce luptă între biserica și stat, răspundēdu „Osservatore

Romano" dice, că Pontificele în lucrările sale este condus numai de principiile creștinismului, cari principii cu privire la căsătorie le-a spus și în enciclica sa „Arcanum divinae sapientiae” din 10 Febr. 1880. În această enciclică ne dice, că dacă cei ce conduc afacerile statelor, ar fi avut în vedere nu numai înțelepciunea bisericii, ci chiar binele supșilor, ar fi trebuit să susțină sacrele legi ale căsătoriei și să primescă conclucrarea oferită de biserică pentru apărarea moralității și fericirea familiilor. Acesta cu atât mai virtuos s'a putut aștepta, cu cât biserica precum de o parte nu se poate abate în nici un punct de la sântenia chemării sale și de la apărarea drepturilor sale, așa de altă parte este aplicată la indulgență și concesiuni în toate lucrurile, ce se pot compune cu inviolabilitatea drepturilor și sancțitatea datorințelor sale. Chiar pentru acesta biserica nici odată nu a luat dispoziții în cauze matrimoniale fără de a fi avut în vedere situația afacerilor publice și relațiunile sociale ale popoarelor. Asemenea nu negă, că sacramentul căsătoriei, care țintesc la susținerea și propagarea societății omenesci, stă în legătură și atingere și cu lucruri omenesci, cari ce e drept se derivă din sacrament, dară pentru aceea se țin de ordinea afacerilor civile; asupra acestora cu dreptul pot dispune mai mari lumesci. Inimicul nemului omenesc precum respinge alte binefaceri ale mântuirii, așa se nisuesce a combate și sancțitatea și perfecțiunea căsătoriei, și această nisuință a dat naștere la așa numita căsătorie civilă. Să luăm însă în considerare, că marelă sacramento a nobilitat și perfecționat căsătoria creștinilor. În ceea ce privește sacramentele însă după voința Domnului Christos numai biserica poate crea legi și da precepte, așa cât în privința acesta, nu poate ceda absolută nimica mai marilor civili. Acestea sunt normele neflexibile ale bisericii. Deci și în Ungaria ca și în alte state depinde de la înțelepciunea, iubirea de dreptate și discrețiunea factorilor puterii civile, că în ce grad să-și pot aplica biserica indulgența, și în ce măsură va fi silită să dică un „Non possumus“.

Roma.

Sântia Sa Leon XIII a trimis episcopului de Orleans o brevă apostolică, în care își exprimă marea îngrijire pentru persecuțiunile din ce în ce mai mari îndreptate contra bisericii catolice din partea guvernului francez.

Între Sântul Scaun și guvernul Braziliei decurg pertractările, ca legațiunea brasiliană pre lângă Vatican să se ridice la rangul de ambasadă. Se speră, că pertractările vor și ave efectul dorit, era ca ambasadă va fi numit baronul d'Andrada, care este persoană grată în Vatican.

†

Cardinalul Lavigerie.

Sâmbătă noaptea la 1 o:ă unul dintre cei mai renumiți prelați ai Bisericii catolice, Cardinalul Carol Marțial Allemand

Lavigerie, și-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului: El s'a născut în 31 Octombrie 1825 în Bayonne (Francia). Dedicându-se statului clerical a dezvoltat o activitate foarte mare ca docent al limbilor clasice și ca profesor de teologie. Mai târziu pentru ingeniuul său ager și zelul său neobosit a fost numit auditor la Rota romana, la 1863 a fost promovat de episcop de Nancy și Toul, la 1867 de arhiepiscop de Algeria, era la 1882 de cardinal cu titlul de „St. Agneta”. După ridicarea protectoratului francez asupra Tunisului Sântia Sa Leon XIII a resuscitat arhiepiscopatul de Cartagine, dând cardinalului Lavigerie titlul de „primate al Africii și arhiepiscop al Cartaginei și Algerului”. Lavigerie a edificat în Cartagine o biserică mitropolitană și în ambele sale diecese a introdus o mulțime de instituții salutare. Pentru încreștinarea Africii centrale a fondat Lavigerie congregațiunea misionarilor de Algeria, numiți din cauza costumului lor „părinții cei albi”. Cultivarea oaselor din Sahara a cercat a o promova prin fundarea societății numite „a fraților de Sahara”. Merite nedisputabile și-a câștigat gloriosul prelat prin combaterea energică a comerțului cu sclavi. Deși corporalmente debil, a călătorit venerabilul arhipăstoriu aproape prin întreaga Europa vestică, pledând pentru interesele misionarilor Negri, și dacă observăm acum, că în totă lumea civilizată crește curentul contra comerțului cu omeni, meritul principal de a-l fi deșteptat și nutrit se cuvine repositului cardinal. Cardinalul Lavigerie a recomandat mai întâi catolicilor francezi, ca să se impace cu forma de guvernare republicană, silindu-se a valida în ea principiile religiei creștine. Părerea lui Lavigerie a fost susținută și din partea scaunului apostolic. Prin mărtea lui națiunea franceză a pierdut un bărbat de stat circumspect și precaut, eminentul cor al cardinalilor un membru erudit și zelos, biserica un adevărat apostol, era omenimea pre unul dintre cei mai mari binefăcători.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Lupta parlamentară asupra proiectului de lege despre indemnitate a decurs cu mare vehemență. Cel mai mulți oratori în discursurile sale s'au abătut de la obiectul ocupându-se mai mult de programul politic al noului guvern, și în special opoziționalii supuneau unei critice aspre politica bisericăscă a guvernului. Mai însemnat a fost discursul contelui Apponyi, care impută guvernului, că prin politica sa bisericăscă neprecaută numai vine în conflict cu simțemițele religioase ale poporului, constată abuzurile, ce se fac prin trecerile de la o confesiune la alta din simplul motiv, ca cel căsătorit să se potă despărți ușor, și urgiteză introducerea căsătoriei civile și a dreptului matrimonial obligatoriu pentru toți cetățenii fără deosebire de confesiune.

Austria.

În parlamentul austriac, unde guvernul nu are la dispoziție după plac o majoritate parlamentară compactă, acum pactează cu un grup politic, acum cu altul. Mai credincioși i-au fost cabinetul Taaffe Polon și partidul conservator, compus din clericali și din mari proprietari. După ce deputații cei, cari încă erau aderenți ai guvernului, au trecut o parte însemnată la opoziționalii Cehi tineri, ministerul Taaffe a intrat în tractative cu partidul liberal-german. Resultatul acestor tractative a fost, că contele Kuenburg, un membru al partidului german liberal, a fost chemat în ministeriu. Pactul dintre guvern și dintre partidul liberal însă nu a putut fi durabil, pentru că nu s'a fundat pre identitatea de vederi, ci numai pre interese efemere de partid. În ședința camerei de la 24 Nov. preținându marele proprietar boem printul Schwarzenberg, să se reocupe postul de ministru boem, contele Taaffe a declarat, că postul acela este vacant numai provisor și în curând va fi de nou ocupat. Germanilor liberali, cari se tem, că prin numirea ministrului boem își vor pierde din influența avută până acum în afacerile publice, nu le-a plăcut declarațiunea contelui Taaffe. Din această cauză au hotărât a nu mai sprijini guvernul și a-și retrage din ministeriu pre reprezentantul său contele Kuenburg. Taaffe a cercat a împăca pre Germanii liberali, dară până acum nu l-a succedat. Ca totuși să aibă în parlament o majoritate, a mai conferit cu conducătorii clubului polon și cu al clubului Hohenwart și chiar și cu deputatul Eim, un fruntaș al Cehilor tineri.

România.

În 27 Novembre s'a deschis a doua sesiune ordinară a corpurilor legiuitoare cu solemnitatea și ceremonialul obișnuit. Mesajul l'a citit Regele. Amintesc despre apropiata căsătorie a principelui moștenitor Ferdinand cu principesa Maria de Marea Britanie și Irlanda, care căsătorie va contribui și la întărirea și dezvoltarea relațiilor amicale dintre poporul englez și dintre cel român. Constată raporturile amicale cu puterile europene, cari nu s'au conturbat întru nimica prin conflictul cu Grecia. Budgetul statului prezintă un escedent de aproape 12 milioane lei. Se anunță diversele proiecte de legi, cari se vor prezenta corpurilor legiuitoare.

Președinte în camera deputaților a fost ales dl general Manu, era vicepreședinte dnii Peucescu, D. Sturdza, V. Pogor și Triandafil. La senat s'a ales președinte dl George Gr. Cautucuzino.

Francia.

Cabinetul Loubet și-a dat dimisiunea, și președintele republicii franceze dl Carnot o a și primit. Causa dimisiunii este afacerea Panama. Anume unul din agenții principali ai societății Panama, baronul Reinach, pre neașteptat

a încetat din viață. Medicul a constatat mărta naturală; în public însă circulă falma senzațională, că mărta nu ar fi fost naturală, ci violentă. Imprejurarea, că s'a omis autopsia cadavrului și confiscarea hărților lui Reinach, a mărit numai suspiciunea despre mărta lui violentă. Deputatul Brisson a cerut, ca ministeriul să dispună desgroparea și autopsia cadavrului și confiscarea hărților lui Reinach. Majoritatea parlamentului, contra voii guvernului, a primit propunerea lui Brisson. În urma acestora ministrii au părăsit sala și și-au dat dimisiunea.

Italia.

Terminându-se campania electorală cu învingerea guvernamentalilor, parlamentul italian de nou s'a deschis la 23 Nov. În discursul tronului se relevă bunele relații cu celelalte state, despre ce s'a dat dovadă și prin omagiile aduse de cea mai mare parte a reprezentanților națiunilor civilizate cu ocaziunea serbărilor dela Genua. Se accentuează, că echilibrul financiar va fi restabilit, fără a încărcă poporul cu sarcini noue. Anunță reforme militare, cari tind la reducerea cheltueleurilor, fără a se slăbi ori neglece forța efectivă a țerei. Camera și-a ales președinte pe Zarandelli, era senatul pe Farini.

Correspondințe.

Blași în 28 Nov. 1892.

Stimate Domnule Redactor!

Te rog a-mi da voie, să informez pe cetitorii „Unirii“ despre un eveniment epocal, ce s'a sevrșit în opidul nostru Sâmbătă în 26 Novembre st. n. chiar în ziua prinderii postului de crăciun. Este demn acest eveniment de a fi înregistrat în „Unirea“, ca și istoria să-l potă consemna la timpul său pe paginile sale de aur, și posteritatea să afle, cum a scăpat țara noastră de o primejdie, de care pote nici nu-și aducea aminte.

Era pre la orele 9 din zi. Prelegerile curgeau în gimnaziul nostru din loc. În clasa a opta simpaticul nostru profesor Nic. Popescu întreținea pe ascultătorii săi espunându-le frumsetele limbii lui Schiller. Deodată se deschide ușa salei. Întră subjudele dela judecătoria noastră din Blași, dl. Török, însoțit de concipistul Schiessl și de emisii poliției noastre secrete — publice — administrative — guvernamentale Rudolf Riță (său cum îi dicu: domnișorul Rudi) și Augustin Gruia.

Închipuiți-vă surprinderea studenților și a profesorului! Și cum nu? Vădu-au ei comisari și inspectori berecheti, vădu-au pre fie iertatul Páll Sándor, pre Abt, Finály, Veress, Erödi și mai dăunădi pre dl. Kuncz. Dar ca și domnișorul Rudi să ajungă inspector: de asta nu și-au adus aminte.

Însă nu mult a ținut surprinderea lor. Dl. subjude adresându-se către studenți îi întreabă, dacă este întră dinșii unul cu numele Petru Ungureanu. I-s'a răspuns, că este numai Nicolae Ungureanu. Pre acesta subjudele îl provocă, să-i urmeze.

Ajunși la locuința studentului, i-s'a pus întrebarea, dacă are „Replica“. Elu a răspuns, că nu. Și după ce comisiunea, în urma unei scormoniri generale a casei întregi — în care lucrare poliștii nostri au dezvoltat o inteligință demă de detectivii capitalei și reședinței Budapesta — s'a convins, că adevărul a grăit studentul, despre întreaga afacere a redijat un proces verbal.

Și acum e pace. Studentul Ungureanu nu are „Replica“. Pacea e gata. Români

sunt deplin mulțamiți. Cestiunea română e rezolvată.

Acum numai o nedumerire am. Cum veți termina Dvóstră cu „Gazeta“. Vădu că a început cu numerii romani. De numărul XIX sau XX și unul „final“ îmi aduc aminte. Atunci era vorba despre „cestiunea memorandumului“, care datăză cam dela anul 1881. Acum însă e vorba despre timpuri trecute, dela anul 1700 și încă și înainte de aceea. Câți numeri vor trebui aici? Me tem, că vom vedea și numeri de acestia: L, LXIV, XCIX. Apoi așa vă trebuie. N'afi putut învăța din esperințele trecutului, că fără de logică nu se pote disputa? Acum poștiți și probați aceea, ce ați negat! Asta o postese „Gazeta“, pentru că în logica ei scrisu este „negantis est probare“, era nu „affirmantis“.

La revedere Sâmbătă în 3 Decembre. Me pricepeți. Înțelegi la prima „serată literară“, ce o va aranja reuniunea femeilor române din Blași. Bună idee. Câștig moral și material. Asta însemnă „utile dulci“. Dar părerea mea ar fi, ca seratele acestea să se restrângă numai la „disertațiuni“. Declamări și cântări să se lase pentru concerte. Eu cred, că fiecare disertant va întocmi lucrarea sa astfel, încât să atragă publicul iubitor de petreceri mai înalte și mai spirituale. Sper, că aranjatorii seratorilor nu se vor supăra pentru observarea acesta. Critica convenabilă și cinstită nu supăra, ci numai folosește. Și apoi altul pote cugeta altfel.

Ce să vă mai spun? De astă dată voi termina, temându-me nu cumva să mă dau afară. Mai bine vă promit a vă mai scrie câte ceva din viața noastră de aici, dacă primiți.

Salutare și la revedere,

Argus.

Edițiune nouă a santei Scripturi.

Au trecut deja câțiva ani, de când am început a privi de a mea sarcina de a realiza dorința, ce și-o a exprimat conciliul provincial din 1872, când a decis, să se pregătescă o edițiune nouă a santei Scripturi în limba românească și edițiunea acesta să se tipărescă cu litere latine. Esecutarea acestei dorințe a conciliului o am privit de o datorință specială a mea, după ce mie mi-s'a incredințat în seminariul archidieceșan din Blași conducerea studiului santei Scripturi.

Edițiunea cea nouă a santei Scripturi, precum mi-o închipuesc și am și început a o pregăti, abia într'un șir de ani o voi pute termina. Textul santei Scripturi are adecă în edițiunea acesta să fie însoțit de esplicări îndestulătoare în forma aceea, în care a apărut elu în edițiunea italiană a lui Martini și în cea germană a lui Allioli. Spre a ușora deci aparițiunea ei m'am decis a o publica cu aprobarea mai marilor în broșure așa, ca în fiesce care semestru să apară câte o broșură de 12 côle tipărite în 8° mare cu prețulu de 1 fl. v. a.

Întreprinderea acesta firesce că numai așa va pute să succedă, dacă Veneratul Cleru alu provinciei noastre va aprea momentositatea ei și o va asigura materialmente. Altcum nu se pote nici începe, de ore ce tipografia are să-și procure spre scopul acesta litere și hărție, cari costau o sumă însemnată de bani. De aceea mă rog, ca frații preoți, cari doresc a primi

la timpul său broșurele, să mi-o notifice acesta încă de acum.

Venitul întrecătoriu, care ar resulta din desfacerea edițiunii acesteia, m'am decis să-l oferesc ca fileriu pentru îmbunătățirea sortii materiale a preotimii din Archidieceșca gr. cat. de Alba-Iulia.

Blași în 23 Novembre 1892.

Dr. Victor Szmigelski.

Noutăți.

Ilustritatea Sa Dr. Victor Mihály de Appa, Episcop alu Lugoșului, în 28 Novembre cu trenul de dimineața a plecat la Pesta. Dumneșu să-l rentoacă în pace!

Din Dieșca Lugoșului. On. Drăghiciu Alicu, preot neochirotonit alu Dieșcei Lugoșului fu dispus de cooperatură în parochia din Riu-bărbat, districtul protopopescu alu Jilui. — On. Ieronim Pascu, fostu administrator parochial în Ciclova-română, fu dispus totu în atare enalitate la parochia din Ternoza în districtul protopopescu alu Bogșei. — On. Ioan Bocănicu, fostu administrator parochial în Balomir, districtul protopopescu alu Cudșirului, fu dispus în asemenea calitate la parochia din Puiu, districtul protopopescu alu Jilui, devenită vacantă prin dispunerea fostulu acolo administratoru Petru Popu în asemenea calitate la parochia din Ciclova-română, în districtul protopopescu alu Oraviței.

Chirotonire. Ilustritatea Sa P. S. D. Dr. Ioan Szabó, Episcopul Gherlei, în 24 Nov. a conferit sacrele orduri ale lectoratului, ipodiaconatului și diaconatului, era în 27 Nov. preotia următorilor clerici absoluți din archidieceșca: Ioan Nicora pentru parochia Berchișu în protopopiatul Turdei, Ioan Heprianu pentru parochia Berghin în protopopiatul Sebeșului, Andrei Radeșu pentru parochia Berivoiu micu în vicariatul Făgărașului, și Alcsandru Deacu pentru parochia Bothaza în protopopiatul Coșociei.

Serate literare. La inițiativa Reuniunii femeilor române gr.-cat. din Blași, și în folosul aceleia-și Reuniuni se vor aranja în opidul nostru mai multe serate literare, cari vor urma totu din două în două săptămâni. Prima serată se va ține astăzi Sâmbătă, în 3 Decembre la 5^{1/2} ore sara în sala de gimnastică. Cu această ocaziune va diserta Cl. D. Dr. Augustin Bunca protonotariu consist. vorbindu despre Ideile lui Fenelon privitoru la educarea fetitelor. Prețulu de intrare este numai 20 cr. Sperăm, că publicul nostru va îmbrățișa cu căldură aceste serate, alu căroru îndoit scop este: a procura de o parte publicului o distragere plăcută și instructivă, ér de altă parte a promova scopurile Reuniunii.

Dela Academia română. Cetim în „Timpul“, că neobositul nostru archeologu dl. Gr. Tocilescu în ședința Academiei din 25 Nov. a făcutu două comunicațiuni importante. Cea dintăiu se referese la cestiunile deșbătute în congresul archeologicu din Orleans, la care și dînsul a luat parte și a vorbitu despre monumentul Tropelul lui Traianu dela Adam Klissi și despre istoria orașelor dela Marea-Negră Tomi, Istropolis și Kallatis. În a doua comunicațiune dînsul academicianu a espus rezultatul cercetărilor sale asupra valurilor din Dobrogea. Aceste valuri în număr de trei au fost esploate în cursul lunei Octobru. S'au descoperit și măsuratu de-a lungul acestoru valuri 26 lagăre de petru și 49 de pământu. A mai aflatu dl. Tocilescu încă 4 orașe până acum necunoscute, și anume Hinocu, identificat cu Aziopolis, Cetatea Mircea-Voda, identificat cu Zeldapa, cetatea Portalu la malul Dunării și orașul de lângă Asanca.

Exposiția de vite aranjată în 27 Nov. la Avrigu de către reuniunea română agromonică a comitatului Sibiu a fostu destul de bine cercetată, considerându mai ales, că poporul nostru nu este încă dedat cu atari esposiții.

PARTE ȘTIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Censura și interdicțiunea operei lui Petru Maior „Istoria pentru începutul Românilor în Dacia“.

De Teodoru Roșu em. profesorul gimnasialu.

(Continuare.)

După această digresiune vinu a apretia încâtva și acelea, pentru care s'a supăratu episcopulu Ioan Bobu. Nu se pote nega, ca la pag. 204 edit. I. (pag. 189 edit. III) a istoriei se facu forte grele imputari, cari desi nu suntu intorse directu in contra episcopulu, totusi atingu guvernarea diecesana de atunci. Acolo-si se numescu barbatii de frunte din cleru, dintre cari „dreptulu Cirilu Topa“ a sferitu cumplite gone dela mai marii clerulu, si precum elu asa si altii au muritu sau inainte de vreme, sau fara mangaiare; unii au esitu din tara, altii isi mai trageau sufletulu acolo, era unii n'au voit u a se chirotoni, ci a apucatu alte cariere. Autorulu se pare, ca a scrisu numai pentru contimpuranii sel, cari voru fi cunoscutu mai de aproape referintele personale, cari nu espicu nici unu casu mai cu de-amănuntulu. Gruparea personelelor si a locurilor lasa asupra lectorilor de astazi impresiunea, ca si candu s'ar fi estinsu o gona sistematica asupra barbatilor mai de frunte din cleru. Insu-si Bobu a simtitu gravitatea imputarilor, candu a pretinsu sa se scota din carte, prin ce insa nu si-a ajunsu scopulu, pentru ca paginile incriminate nu s'au pututu elimina din tote exemplarele istoriei. E de miratu, ca in locu sa opuna in contra asertiunilor atat de cutezate ale autorulu o desmintire energica si categorica, se marginesce a le atribui rancorele i urei acestuia. Ori cum sa sa fie statu lucrurile, totu nu se pote suprima parerea, ca pre langa ambiuni nesatisfacute, preterea nemeritate, au numai inchipuite, voru fi fostu negresitu in jocu rivalitati, ure si intrigi personale, din calea carora nu va fi pututu feri nici Bobu, carele cu tota iubirea, ce o avea catre cleru, ducea unu regimu riguros in conformitate cu spiritulu timpulu de atunci.

Ca sa ne putemu forma judecata ne-preocupata despre casurile aduse de autoru, ar trebui sa avemu date despre tote personele numite de dñsul. Din parte-mi numai despre celu mai gravu dintre casuri, adeca alu dreptulu Cirilu Topa rentorsu „biruitoru la Hategu“ am cateva notițe scose dintr'o scrisore datata 23 Novembre 1807 si anume: Cirilu Topa si-a facutu studiile teologice in Buda, Viena si Agria si ca teologu in anul alu treilea a fostu ductoru la cel din anul alu cincilea; rentorsu in diecesu a capetat u parochie imprastiatu atat de debila, ca in cursu de mai multu ani s'a sustinutu din venitul laptelui dela cateva vaci ce avea, si pre langa acestu economie cu subtragere dela sine a contribuitu si pentru infrumsetarea si conservarea bisericeii lipsite de fonduri; prin zelulu seu apostolicu a readusu in sinulu bisericeii greco-catolice doue comunitati. Pentru merite si virtuți episcopulu Bobu a facutu pre Topa protopopu alu Sibiulu, apoi profesoru de teologie moralu, vice-prefectu, prefectu in seminariulu clerulu tineru si in arma vicariu foraneu alu Hategulu.

In contra acestui barbatu s'a inscenatu unu proeesu tendentiosu prin machinatiunile unei clice, in fruntea careia ar fi statu doi inși, cari asteptau cu celu mai mare doru mortea episcopulu si lacomia la episcopie, dar se temeau, nu cumva Topa mai demnu decatu ei de mitra episcopescu cu timpul sa le treca inainte. Din acelu procesu purtat u cu mare strepitu si precipitare, decisu in Blasiu in defavoarea vicaru persecutat, acesta in urma a esitu biruitoru, dupa ce a apelatu judecata la scaunulu mitropolitanu de atunci, la Strigoniu, unde s'a prezentatu in persona spre a-si espune gravaminele si a-si apera nevinovatia. In gravaminele schitate in scrisoarea memorata se numescu persone,

cari au incursu in procesu, intre acelea presidele delegatu alu consistoriulu, dar despre episcopu nu se face nici o amintire.

Cele esceptionate dela pagina 336—338 edit. I. (pag. 323—326 edit. III) a istoriei — abstragendu dela reflexiunile muscatore asupra traducerii din Turneli — culminaza in urmatoarele: „Vladica loru celu de acum, carele de multu ani stapaneste, cu totul e datu la economie, si la adunare de bani. De ar ave acesta rivna spre stiinta si vrere spre omenii cei invetati, precum are nevointa spre economie, virtosu ar fi ca o parte a baniloru sel adogatu biblioteca Românilor cea din Blasiu.“ Este adeveratu, ca episcopulu Bobu s'a ocupatu multu cu economia si cu adunarea de bani, insa precum se scie, nu pentru sine, sau pentru rudeniile sale, ci pentru miserulu seu cleru si pentru natuinea sa. Nu incape in cadrulu acestora reflexiuni fugitive a specifica sacrificiile prestate de acelu mare arhieru pentru ridicarea clerulu si pentru luminarea poporulu, fie destulu de o cam datu a revoca in memorie dispuseliunea generala din tesumentulu lui epocalu datu 28 Octobre 1828: „Tota mea substantia, quantum lacunque est, sit mei cleri alioquin pauperis“ (Tota averea mea, ori catu este de mica, sa fie a clerulu meu si altcum seracu).

Incă si inainte de aparitiunea istoriei lui Petru Maior erau multu, cari judecau sinistru despre parsimonia episcopulu, ce recunoste elu insu-si in reprezentatiunea sa memorabila datata 15 Decembre 1810 „Planum super culturam gentis valachicae relate ad clerum et scholas nationales graeco-catholicas“ (Planu despre cultura poporulu romanu cu privire la clerulu si la scolele nationale greco-catolice) substernutu guberniulu Transilvanu. In acelu planu, de pre carele am inainte-mi o copie pre 31 de pagine in folio mare, numerandu episcopulu intre mijlocele pentru dotarea clerulu si capitale de bani dice: „Sciu insa si aceea, ca clerulu greco-catolicu nu a avutu odinora asemenea sume capitale destinate numai pentru dñsul. Eu insu-mi am conferitu ceva, catu a voit u binecuvintarea singulara a lui Dumnezeu, si catu am pututu cu economisarea mea, adeseori pre langa detragerea celor necesare, care economisare a si fostu defaimata de multu, cari cu inceputulu episcopatulu nu cunosea propusulu meu.“¹⁾ Precum a patitu Bobu, ca au fostu omeni, cari judecau sinistru despre parsimonia lui, — sa credem ca in necunoscinta scopulu sublimu, ce-lu urmara dñsul de a-si ajuta clerulu si natuinea —: asa a patitu in timpurile nostre altu arhieru marimosu, carele numai cu parsimonia sa rationala a pututu versa sume mari pentru diecesa sa in particularu si pentru cultura natuunii sale in generalu.

Episcopulu Bobu a cunoscutu forte bine lipsele vastei sale diecese, cari erau legionu, dar nu le-a pututu acoperi pre tote de odata, de aceea nu va fi impendatu sume anumite pentru biblioteca. De altmintrea prelatii nostri si chiar omenii privati cu dare de mana nu-si pot u regula binefacerile totdeuna dupa judecata adese-ori preocupata a publiculu, cari este sciutu, ca unora le place a edifica si infrumseta bisericeii, altora a inainta si dota scole, unora a ajuta tinerimea studiosa si pre alti seraci, altora a promova literatura si artile etc.

(Va urma.)

¹⁾ Ast similes summas capitales pro se solo destinatas graeco-catholicum clerum olim habuisse nullas etiam non ignoro. Ipse aliquid, quantum Dei singularis benedictio voluit, et mea cum necessariorum saepe detractio, a multis etiam cum episcopatus exordio consilii mei ignavis vituperata parsimonia potui, contuli.

Reprezentatiunea citata, carea credu ca se afla si in arhivulu din Blasiu, e unu documentu pretiosu pentru istoria nostra bisericesca si culturala, si merita a se publica intraga celu putin in traducatiune.

Eufrosina.

(Continuare.)

Ajunsu acasa se azeqa pre o banca si remase timpu lungu cu capulu razimatu pre mani si perdatu in ganduri.

I-se pareu, ca in sufletu-i s'a facutu lumina. De multu cautase ceva, si pare ca cuvintele acelu supremu preotu flu conducu la acea fericire, ce o cautu.

Isi aduse aminte de o nopte intunecosu si rece, candu unu tineru frumosu ca unu angeru zacea intr'o inchisore si mai frigurosa si intunecosu. Elu era osnditu la morte. Si acestu nefericitu totu mai putea grai cuvinte pline de sfinenie si de sublimitate misteriosa si ceresca ca si cele ce le-a graitu Piu alu VII-lea. Ore din acela-si isvoru sa fie leqitu sublimitatea acesta preste fire a amindouora? Ore sa-i fie datu si lui a-si adapa sufletulu din acelu isvoru?

Camerierulu flu trezi din visuri dicendu-i: „A sositu cineva, care ar dori sa graesca cu dta, generale.“

„Cu mine? Astazi nu suntu pentru nimeni acasa!“

Dupa cateva mominte servitoriulu se rentorse si dise: „Elu te roga, sa-i spu, candu ar pute sa te cerceteze. Mi-a spus, ca vine din Anglia.“

„Sa vina dar,“ dise generalulu.

Intra unu barbatu betranu, imbracatu simplu, si se opri langa use cu reverinta.

Fournet flu fixa aspru si-i dise scurtu:

„Cu ce-ti pot u servi?“

„Nu me recunosti, generale? Suntu deca ani, de candu in Nantes unu sansculotu te-a rugatu, sa-i mantuesci pre stapana-sa. Nu ti-a succesu, dar fitea-sa dtale iti multamesce scaparea si viata.“

„Argentin, servitoriulu lui Champfleury?“

„Da, domnule generalu. Si erași am venit u cu o rugare pentru princeasa.“

„Si anume? Vorbesce! Dar stai, mai intaiu spune-mi, ca printulu Champfleury casatoritu-s'a cu domnisoara de Narville?“

„De multu. Dar vai, tara straina nu pote inlocui pre cea a parintiloru. Au avutu patru prunci, din cari traesce numai unul. Printulu more de dorulu țerei sale.“

„Dar princeasa?“

„Ea s'a juratu mai intaiu, ca gratie nu va cere. Dar ingrijata de viata principelui si intristata de pierderea pruncilor, si mai alesu de candu soru-sa s'a maritatu dupa contele Beaumanoir si s'a rentorsu in patrie, de atunci-s'a schimbatu si ea si doresce necontentitu sa-si revada locul natalu. — Argentin, — mi-a quisu intr'o qi, — eu cunosc u unu barbatu in apropierea imperatulu; dacu va pute, acesta a buna samu ne va șterge numele nostru din lista proscrisiloru. Mergi si da scrisoarea acesta lui Iuniu Brutu.“

Fournet prinse scrisoarea si ceti:

„Lui Iuniu Brutu Fournet. Generale Femea, caruia i-ai mantuitu viata, si carea-ti multamesce pentru mangalarea, ce ai dat u fratelui ei in ora mortii, iti cere focu odata ajutorulu. Se dice, ca ai ave mare influinta la Corsicanulu, — iertu-mu, dar eu nu-lu pot u numi altfelu. Vai, imi vine asa de greu sa me rogu de acestu usurpatoru alu drepturiloru nostre sante, dar suntu soțu si mamu. Mijlocesce-ne rentorcerea in patrie! Soțulu meu va peri de dorulu țerei sale: Armand

pruucul meu cel mai de pre urmă va urma în mormântul pre cealaltă frați ai săi; numai aerul binecuvîntat al Franței poate să-l întărească și să-i dea viață. Spune împăratului, că noi iubim Franța cu totă căldura inimii noastre și nu vom avea nici o relațiune cu regele detronat, ci ne vom purta așa, cum el va cere. Dacă prin mijlocirea d-tale vom putea vedea scumpa noastră țară, vei putea conta din nou la prietinia și recunoștința noastră vecnică. Rugăciunile noastre pentru d-ta, generale, se vor îndrepta către cerul dinic, ca marele Dumnezeu să verse grația sa preste toate zilele vieții d-tale. Aliénor de Champfleury nasc. Narville Mailly.“

Generalul îndoi scrisoarea gânditor și după un timp îi duse: „Argentin, eu mă simțesc foarte onorat prin încrederea, ce mi-o arată prințesa. Îi voi câștiga permisiunea de a se întoarce în Franța.“

„Mă de mulțămite, domnule generale! Ești ângerul mântuitor al acestei familii!“

„Ânger? Dimineță să vii ăra!“ Și apoi îi întinse mâna și îl luă petrecu până la ușe.

Fournet totă noaptea nu închise nici un ochi. Atâtea impresiuni felurite avuse în ziua aceea.

În dimineță următoare se prezentă împăratului fără uniformă.

„Așadar Fournet,“ îi duse Napoleon, „nu e așa, că somnul ți-a schimbat planul?“

„O, nu mi-l-a schimbat de loc! Dar viu cu o rugare.“

„Grăsește!“

„E vorba despre o familie nobilă emigrată, care ar dori să . . .“

„Și se întrepune caprițiosul republican pentru o familie aristocrată?“

„Totă inima omenescă are o cordă aplicată spre a face bine, și afară de aceea de ieri s'a împlinit în lăuntrul meu o mare schimbare.“

„De ieri? Și este adevărat, Fournet, ce se vorbește, că tu ai ingenușiat ieri înaintea Papei?“

„Da, generale!“

„Tu mă uimesci! Ești într-un adevăr un om extraordinar. Dar spune, cum se cheamă familia aceea?“

Prințul Edmond de Champfleury cu soția sa și cu un pruncu.“

„Acei Champfleury, cari țineau cu trup și suflet la familia Bourbonilor?! Dar cum se cheamă prințesa?“

„Aliénor de Narville Mailly.“

„Ărași un nume Vendeean! Îți spun sincer, că altul în locul tău mergea cum a venit. Dar ție ți-am promis, că-ți voi împlini o rugare. Pot să se întorcă în Franța! Îți voi trimite actul de agrățiere.“

Fournet n'a mai rămas în capitală, ci s'a retras la o moșie modestă.

După un timp călători la Roma, necunoscut și aproape uitat. Era hotărât să se facă preot. Dar se simțea nevrednic de taina preoției. Într-un clăstru, Superiorul îl iubea foarte pentru virtuțile lui și aceluși dispuse chirotonirea lui.

Părintele Mihail, — asta îi era acum numele, — a fost dispus apoi la Montemart. Am vădit, ce schimbare s'a petrecut într-insul prin grația divină: el e acum fericit, și sufletul lui și-a aflat pacea dorită. Numai durerea pentru soră-sa îi mai

apăsă inima, până când bătrâna Catarina l-a descoperit tristul adevăr. Și acum nu-l mai rămânea alta, decât să se roge pentru acea nefericită.

IX.

O vizită.

Într-o Duminecă după sfânta liturgie sătenii Montemartului s'au adunat în cete înaintea bisericii. Ori cine putea ști, că în satul pacinic a trebuit să se întimplă ceva deschilipit.

„Ce trăsura minunată!“ exclamă o țerancă grasă, dar foarte simpatcă.

„Și ce mai cal!“ adause vecinul ei.

„Eu nu m'am uitat nici la trăsura nici la cal,“ duse una dintre cele mai frumoșe țerance ale satului, „ci numai la dâna aceea frumoșă, îmbrăcată în negru.“

„Cu ce sfințenie și evlavie s'a rugat în biserică!“

„Asemenea și însoțitoarea ei.“

„Mie așa mi vine, ca și când aș fi vădit mai de multe ori pre dâna asta,“ duse un țeran tineru.

„Unde s'o fi vădit? Tu abia ai ieșit vre odată din sat!“

„Unde am putut-o vedea, nici eu nu știu, dar mi aduce aminte nu știu de cine!“

„De Lerinval!“ strigă o voce.

„Lerinval? Lerinval și dâna asta!“

„Și totuși rămân pre lângă aceea, că ea îi samănă.“

„Șterge-ți ochii, Claude!“

„Uită-te, mamă Pelagie, chiar acum vine! Uită-te bine, și ți, că n'am dreptate.“

Din biserică ieșeau două dame. Cea dintâi avea trăsături nobile, dar pre ele se vedea tipărită suferința. Era îmbrăcată într-o haină elegantă și se răzima de cealaltă. Amândouă erau ca de patruzeci de ani, dar ca meriera apărea ca mult mai tineră. Vișta ei a bună samă nu a avut atâtea furtuni. Salutându prietinos pre sficioșii țerani merseră spre casa parochială.

„Ce dicesi dar acum?“ întrebă Claude.

„Ce să dicesi? Ea nu-i samănă.“

„Ba,“ dicesi alții, „pare că i-ar semăna.“

„Da, ca cănele cu lupul!“

Așa să mănăcară în vorbe, și cei mai mulți vrându nevrându îi dădeau dreptul lui Claude.

Într-aceea bătrâna economă a preotului conduse pre cele două dame în chilia de primire. „Dâ preot e încă în biserică, dar va sosi îndată,“ duse ea.

Părintele Mihail a și sosit îndată. Dâna străină îl întâmpină cu tactul fin propriu cercurilor înalte ale societății, și după ce-i adresă câteva cuvinte măgulitoare cu privire la biserică, îi duse cu un suris amical:

„Când vei ști numele meu, visita mea a bună samă nu te va surprinde. Am fost la băi în sudu, și când am aflat, că cu un mic încunjur pot vedea Montemartul, mi-am permis a te cerceta.“

„Prea mare onore, dâna mea.“

„Știi d-ta, dle părinte, că chiar și de nu aveam nici o cauză așa de însemnată, ca să vin aici, totuși nu regretam drumul, ce l'am făcut în acest ținut minunat și între acești oameni buni. Dar mi-se pare, că înainte de asta cu câțiva ani nu era așa.“

„Cu ajutorul lui Dumnezeu s'au îndreptat multe.“

„Da, bunul Dumnezeu știe să-și aleagă oamenii. Dar dle părinte, nu vrei să-ți ră-

pesci timpul prețios. Sunt prințesa de Champfleury. Nu e așa, că numele acesta nu-ți este străin?“

Preotul se închină și duse: „Da, mi este foarte bine cunoscut.“

„Drăgălașa locuitoare a castelului v'a descoperit secretul inimii sale?“

„Voesci să mă întreb despre relațiunea fiului d-tale cu dâna Lerinval?“

„Așa este. Dar mai întâi trebuie să încep eu. Când Armand s'a întors din provincă acasă, neîncetat m'a necăjit, până mi-am dat învoirea la unirea aceea nepotrivită. În scurt timp el primi scrisoarea Eufrosinei, în care ea îi face cunoscută, că tatăl său se opune unirii ei cu un Champfleury. Armand s'a întristat adânc. La câva timp după aceea întâlnim în Madeleine o fată frumoșă ca un ânger. Ea samăna foarte cu o ființă repausată, pre carea o înbesc mult și în amintirea ei. Armand recunoscu în fata aceea pre mirăsa sa, și de atunci învoirea mea plină de îndoela s'a prefăcut într-o dorință ferbinte, ea să o am de noră. Dar ea a dispărut din Paris, și numai acum am aflat, că un anumit Lerinval cu frumoșă sa fiică locuiește în Montemart. Și așa am venit să-ți cer sfatul.“

„D-ta vrei dară să îndupleci pre Lerinval, să-și dea și elu consimțimintul său.“

„Acesta este propusul meu. Dar nu precep, cum de pre Eufrosina n'am vădit-o în biserică?“

„În luna din urmă s'au schimbat multe. Mi-se pare, că vei cugeta cu totul altfel, când vei ști, că nici chiar cu consimțimintul lui Lerinval nu se mai poate întimpla unirea fiului d-tale cu fiica lui.“

„Nu te pricepi, dle părinte.“

„Vei pricepe, îndată ce-ți voi spune, ca numele Lerinval este format prin strămutarea literelor.“

Prințesa deveni palidă ca mărtea, când preotul îi întinse un plic vechi, pre care era scris „Emanuel Narville“.

„O, Dumnezeule sfinte! Cine să fi cugetat așa ceva? Fratele meu!“ Și ochii i-se umplură de lacrimi. „Și d-ta știi totul, dle părinte? Dar fata?“

(Va urm.)

Bibliografie.

Testamentul și Literele fundamentale ale fericitului Arhiepiscop și Mitropolit gr. cat. de Alba-Iulia și Făgărașu *Dr. Ioan Vancea de Buteasa*. Blăși 1892. Tipografia Seminarului gr. cat. în Blăși. Se află de vânzare la Administrația „Unirii“. Prețul 10 cr., cu port postal 15 cr.

Mitropolitul Dr. Ioan Vancea de Buteasa. Schiță biografică. Blăși 1890. 8° mic. Prețul 10 cr. Venitul curat este destinat pentru internatul de fete din Blăși. Recomandăm lățirea acestei pre interesante scrieri în cercuri cât se poate mai întinse.

Mihail Eminescu. Studii critică. Blăși 1891. Biblioteca „Unirii“. 8° mic, 213 pag. Prețul cu porto postal 45 cr. v. a. sau 1 fr. 20 cm. Studiul acesta, care a provocat atențiunea cercurilor literare nu numai de dincoace, ci și de dincolo de Carpați, se poate procura cu prețul indicat sau direct dela administrațiunea foil „Unirea“ din Blăși, sau dela „Tipografia Seminarului gr. cat. din Blăși (Balázsfalva)“. În România broșura se află depusă la librăria Sococ.

Economie.

Ceva despre înăsprirea rufelor.

Tote economiile de casă știu prea bine, că întăritul (înăspriutul, scrobitul) cămeșilor bărbătești, ală gulerelor și ală manchetelor nu e lucru așa ușor, precum mulți își închipuesc. Căci să mărturisim adevărul, întregă lumea bărbătească până în jos la bășutul de școlă în de astea — fie vorba disă între noi — este foarte simțitoare și — vană!

Cine poate să scie, câtă strădanie aplică economiile de casă în respectul acesta, numai și numai ca să îndestulească pre domni cel simțitor și aspri! Fiesce care economă ar întrece bucuros în lucrul acesta pre vecină-sa și de aceea fiesce care își are propriul său secret!

Una întrebunțeză întărelă (scrobélă) fêrtă, cealaltă nefêrtă, a treia amestecă în întărelă într'ascunsă stearină, cêră ori lustru de întărelă, eventuală și alte compozițiuni, și totuși nu totdeauna succede trêba, — finalul apoi se scie de rostă, că e ciudă, supărare și necasă.

Economiile noastre de casă, dacă voră ceti rindurile acestea, credemă că ne voră multămi.

Recerința cea dintăiă așadară este, că trebuie să folosimă la întărită numai și numai întărelă (scrobélă) de ureză (Reisstärke) și încă de calitate primă.

După aceea cantitatea de apă, ce avemă să o folosimă la prepararea întărelei, trebuie măsurată cu acurateță și nu după chibzuela fiesce țăreia, căci prea adese-ori după chibzuite nu o prea scotemă la cale.

A treia regulă de aură este, ca indispensabilă să adăugemă la întărelă Borax și Gummitragant. Fără de acestea două adăsură nici cândă nu vomă pută ajunge la ună rezultată multămitoră.

Boraxul pre lângă aceea că dă rufelor colorea cea frumoasă albă, mai posedă și acea bună însușire, că nu causăză stricăciune țesăturii. Mai înainte însă de ce l'amă amesteca cu întărelă, trebuie pulverisat.

Gummitragantul este o materie cornosă, aprôpe străvêdêciôsă, cleiôsă și fără mirosă,

care mai înainte de întrebunțare trebuie disolvată. Lucrulă asta se întâmplă așa, că la 1 litră de apă amestecămă 20 gramă Gummitragant. Disolvarea are să se promoveze prin dêsă scuturare a amestecăturii din sticlă. Se recomandă a avê totdeauna Tragant disolvat, ca să nu fimă siliți a aștepta totdeauna, de câte ori voimă să înăspriimă rufe, până ce se disolvă Tragantul. Păstrarea Tragantului disolvat să se facă la ună locă răcorosă.

Și ôre Gummitragantulă ca adausă la întărelă ce scopă are? Elă în starea sa disolvată formeză acea massă mizgôsă, care se aședă pre țesătură în pătură forte fine și prin acêsta imprunută rufeloră acea înfățisare plăcută, ce numai rufelê celea nouê se obișnuescă a o avê. Înfățisarea cea lucie a rufeloră are între altele acelu avantajă, că nu permite pulverii și murdăriei a se aședă pre rufe și din acêstă causă ele și rămână mai multă vreme curate și frumoșe. Pre lângă acêsta rufelê prin Gummitragantă mai câștigă acea elasticitate, care face, ca rufelê înăsprițe să nu molesteze pre nimeni chiar nici la grumazi.

Cu respectă la proporțiunea amestecării se recomandă următorea compozițiune:

1 Litră apă,
68 gramă întărelă de ureză (Reisstärke) uscată,
32 gramă Borax pulverisat,
8 linguri de Gummitragant disolvat.

Spre a promova mai lute disolvarea întărelei precum și a singuraticelor părți constitutive avemă să întrebunțămă apă căldută și să mestecămă compozițiunea cu degetele. Compozițiunea folosită în cuantulă susă statorită ajunge pentru întăritulă aloră 12 cămeși, 12 părechi de manchetă și 24 gulere. La casă cândă avemă numai $\frac{1}{4}$ parte din rufelê înșirate, atunci folosimă apă $\frac{1}{4}$ de litră, 17 gramă de întărelă, 8 gramă de Borax pulverisat, 2 linguri de Gummitragant. Cu prilejulă acestei amestecări purcedemă mai bine așa, că golimă în vasă mai întâiă întărelă, apoi Boraxulă pulverisat, după aceea Gummitragantulă disolvat și în sfârșitulă cuantulă de apă prescrisă.

v. f.

Bursa de Budapesta.

Din 1 Dec. st. n. 1892.

Renta de aură ung. 4%	113.40
« « hârtie « 5%	100.65
Împrumutul căilor ferate ung.	130.75
Amortisarea detoriei căilor ferate de Ostă ung. (1-ma emisiune)	119.—
Amortisarea detoriei căilor ferate de Ostă ung. (2-a emisiune)	100.75
Bonuri rurale ung.	95.—
« urbariale ung.	99.—
Obligățiunile desp. regaliloră	100.45
Împrumutul cu premiū ung.	143.—
Losuri pentru regularea Tisei	138.75
Renta de hârtie austriacă	100.25
« « argintă austriacă	97.50
« « aură austriacă	115.25
Losurile austr. din 1860.	140.—
« Viena	162.75
Acțiunile bancelă austro-ungare	935.—
« « de credită ung.	363.—
« « « austr.	316.20
Obligățiunile cu câștigă ale bancelă ipot. ung.	125.—
Scrisuri fonciare ale institut. de cred. și economii «Albina»	101.—
Galbeni împărătesci	5.70
Napoleon-d'or	9.54
Mărci 100 imp. germane	58.80
Londra 10 Livres șterlingi	119.85

Rectificare. În numărul de față la pag. 368 col. 3 șir. 3 să se cetescă: „ci de pre terenulă de luptă limitat de dînsa se retrage.“ Êr la pag. 390 col. 1 șir. 4 să se cetescă: „aceste acte dovedescă numai aceea, ce s'a practicată după 1850, êr nu aceea, ce s'a practicată înainte de 1848.“

Posta Redacțiunii. Dlu E. C. în *Ib.* Edițiunea va apăre în celă puțin de două ori atâtea broșure, câte ai dorit dta. Dar procurarea credă că este destul de ușorată prin aceea, că în fiesce care au voră să apară numai câte două broșure.

Editoră și redactoră răspundetoră:

Dr. Victoră Szmigelski.

Fundată în an.
1858.

FRANCISCU WALSER

Liferantă de curte
ală Alteței Sale
imp. și reg. Archiducele Iosif.

proprietariulă primei fabrici ungare de mașine și recușite de pompieri, turnătorii de clopote și metală

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomandă atențiunei preanoraților domni preoti

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

(4) 47-52

în care se fabrică atât grupuri câtă și clopote singuratică: cu scaune de fieră patentate și cu chivere (côrne) scutite de frecare. Fabrica a liferată dela întemeierea sa 1800 clopote mari de metală, într'altele și celă dela metropolia din Bucurêscă în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblătore scutite de mirosă, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă și pompe pentru fântăni.

Preliminare de spese și Preț-couranturi se trimită la cerere gratuită și franco.

Distinsă în anulă 1885 la esposițiunea regnicolară din Budapesta pentru lucră esecientă, progresă și capacitate de concurență cu diploma cea mare de onore.

Cu deosebită stimă cuteză a încunoscintă pre
Veneratulă Cleră greco-catolică,

că precum și până acum iaă asupra-mi gătirea de
iconostase, amvone, altare

și alte obiecte de ale instruirei interne a bisericelor, în ce privesce lucrulă de măsari și de sculptoră, de colorare respective de marmorisare și de provedere cu icône sântă, dimpreună cu aședarea aceloră obiecte în fața locului, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescă cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericelă greco-catolice au câștigată recunoscere deosebită, si tôte mă îndreptățescă la sperarea, că Veneratulă Cleră mă va împărtăși ocașional-minte de prețuită-i încredere. Silința mea se va îndreptă totă-deauna într'acolo, că și de aci înainte se merită renumele celă bun, care mi-lam câștigată până acum.

Prin tarifulă de zone dispărândă departările, prin acêsta capacitatea de concurență mi-sa mărită.

Rogându-mă pentru prețuite comăde sum

Oradea-mare, 10 Ian. 1892

cu deosebită stimă

Carolă Müller,

auritoră și fabric. de recuș. biseric.

(5) 21-26